

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav řeckých a latinských studií

Diplomová práce

Bc. Veronika Šimová

**Odraz ekonomické krize v současné řecké literatuře: Petros
Markaris, trilogie řecké krize**

**Reflexion of the Economic Crisis in Contemporary Greek
Literature: Petros Markaris, the Trilogy of the Greek Crisis**

Praha 2021

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Šípová, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 07. 05. 2021

Veronika Šimová

Klíčová slova (česky)

Detektivní román, Petros Markaris, ekonomická krize, recepce Markarisova díla v zahraničí, komisař Kostas Charitos, nezaměstnanost, migrace, extrémní pravice

Klíčová slova (anglicky):

Detective novel, Petros Markaris, economic crisis, reception of Markaris's novels in the foreign countries, police commissioner Kostas Charitos, unemployment, migration, the far right

Abstrakt

Detektivní romány Petrose Markarise zabývající se ekonomickou krizí vzbuzují pozornost tím, že vyzdvihují ekonomickou, politickou a společenskou situaci nad kriminální případy. V první části diplomové práce je detektivní román zasazen do širšího kontextu současné řecké literatury a stručně popsán jeho vývoj. Následuje rozbor trilogie krize na obsahové rovině a popis jejích stěžejních témat, kterými jsou nezaměstnanost, migrace a extrémní pravice. V následujících kapitolách jsou popsány prvky, které jsou společné pro všechny romány. Na závěr byl proveden průzkum překladů do němčiny, španělštiny a italštiny, na jehož základě se zjišťovalo, co vedlo k úspěchu Petrose Markarise v zahraničí.

Abstract

Petros Markaris's detective novel addresses the economic crisis, highlighting the economic, political and social crisis rather than the crime cases. In the first part of my master's thesis, the detective novel is addressed in the wider context of the greek contemporary literature and the development of the genre is briefly described. Thereafter, an analysis of the content of the trilogy regarding the crisis and the description of the main topics, such as unemployment, migration and far-right wing is carried out. In the next chapters, the common characteristics of all the novels are described. Furthermore, a research was conducted regarding the translations into German, Spanish and Italian to find out why Petros Markaris gained popularity abroad.

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce Mgr. Pavlíně Šípové, Ph.D. za trpělivost, vstřícný přístup a za poskytnutí cenných rad, které mi pomohly při vypracování této práce.

Obsah

Úvod	7
Próza inspirovaná ekonomickou krizí v Řecku	9
Petros Markaris	12
Detektivní román a Petros Markaris.....	15
Περαίωση (Konečná likvidace).....	18
Ψωμί, παιδεία, ελευθερία (Chléb, vzdělání, svoboda)	23
Τίτλοι Τέλους (Na závěr)	26
Hlavní témata Markarisových detektivních románů	29
Extrémní pravice	29
Nezaměstnanost mladých lidí.....	30
Migrace.....	32
Detektiv Charitos.....	35
Athény v trilogii Petrose Markarise	40
Rovina vyšetřování vražd.....	42
Rovina soukromého života.....	44
Společné prvky trilogie	46
Recepce Markarisova díla ve Španělsku, Itálii a Německu	49
Kompletní dílo Petrose Markarise.....	50
Překlady Markarisovy tvorby do španělštiny	50
Překlady Markarisovy tvorby do italštiny	52
Překlady Markarisovy tvorby do němčiny	53
Co vedlo k překladům Markarisových románů?	55
Závěr.....	57
Bibliografie.....	59
PŘÍLOHA: Rozhovor s Petrossem Markarisem	I

Úvod

Diplomová práce se zabývá autorem Petrossem Markarisem (Πέτρος Μάρκαρης) a jeho detektivními romány zaměřenými na řeckou ekonomickou krizi. O tomto autorovi jsem se dozvěděla během studijního pobytu ve Španělsku, kde se jeho dílo velmi překládá a kde si získal velkou přízeň čtenářů. I mě jeho romány zaujaly, a proto jsem si je vybrala jako téma diplomové práce.

Nejprve jeho detektivní příběhy inspirované ekonomickou krizí zařadím do širšího kontextu. K tomu mi pomůže přehled děl současné řecké prózy, který vytvořil autor Vangelis Chatzivasiliu (Βαγγέλης Χατζηβασιλίου). V následující kapitole bude představen spisovatel Petros Markaris, konkrétně to, co ho přivedlo ke psaní románů, zmíním jeho působení u filmové a seriálové tvorby a nastíním jeho čtenářský úspěch v zahraničí, kde získal několik ocenění.

Následuje popis žánru detektivního románu a jeho vývoj v Řecku od konce 19. st. Zde pojednám o tom, jak se měnil detektivní román a jak postupně získal podobu sociálního románu. Jako sociální román bychom mohli označit i román Petrose Markarise. Od konce 20. st. se stává tento žánr ve středomořských státech čím dál populárnější a vzniká tzv. „Středomořský noir“, jehož průkopníkem v Řecku je právě Markaris, který se při své tvorbě inspiroval především španělským spisovatelem Montalbánem. Na závěr této kapitoly popíšu některé společné prvky v díle obou autorů. Následuje rozbor tří detektivních románů Petrose Markarise: Περαίωση (Konečná likvidace); Ψωμί, παιδεία, ελευθερία (Chléb, vzdělání, svoboda); Τίτλοι Τέλους (Na závěr). Budu se zde zabývat podrobněji obsahovou stránkou těchto děl a jejich hlavními charakteristikami, tvrzení jsou dokládána ukázkami v řečtině. Následuje analýza hlavních sociálních, ekonomických a politických témat, která se v románech vyskytují. V této kapitole pojednávám o způsobu, jakým s těmito tématy Petros Markaris pracuje. Jedná se o extrémní pravici, která našla silné uplatnění ve vládě až s příchodem ekonomické krize a potíží, které s sebou tato krize přinesla. Dalším tématem je nezaměstnanost mladých lidí a jejich odchod do zahraničí a posledním tématem je migrace a problematika nelegálních přistěhovalců.

Se všemi výše zmíněnými tématy se setkává i hlavní postava Markarisových románů, detektiv Kostas Charitos, kterému je věnována jedna kapitola. Zaměřím se v ní na vznik a vývoj této postavy, na jeho osobní a pracovní život a na to, jakým způsobem s touto postavou pracoval Petros Markaris, aby získal přízeň čtenářů. Detektiv Charitos, stejně jako Petros Markaris, žije a pracuje v Athénách, kde také probíhá děj všech tří románů. Athény ale nejsou pouhým

místem, ve kterém se děj odehrává, a jak dokládám, vystupují jako postava a jsou velmi důležité pro vývoj děje.

V další části práce se budu věnovat společným prvkům románů, mezi něž patří dějiště, jímž jsou již zmíněné Athény, hlavní a vedlejší postavy, ať už se jedná o postavy z pracovního nebo osobního života Charitose. Dalším společným prvkem je také to, že autor srovnává popisované současné události s historickými, většinou s obdobím občanské války a vojenské junty. Též způsob vyšetřování vražd se ve všech dílech opakuje a také to, že autor nezůstává jen u Řecka, ale do všech románů zapojí i jiné státy. V kontextu ekonomické krize to bývá Itálie a Španělsko, v souvislosti s přistěhovalci to bývají africké státy nebo např. Írán a pokud píše o současných ekonomických opatření případně odchodu Řeků v padesátých letech, zmiňuje autor Německo. Tímto se dostanu k překladům děl Markarise a jeho úspěchu v zahraničí. Konkrétně se v práci bude zkoumat recepce jeho díla ve Španělsku, Itálii a Německu. Pokusím se zjistit, jaké faktory vedly k jeho úspěchu v těchto zemích. K tomu mi pomůže rozhovor s Petrossem Markarisem, který proběhl elektronickou formou a celý je v této práci k dispozici v příloze.

Próza inspirovaná ekonomickou krizí v Řecku

Při dohledávání současných autorů zabývajících se řeckou ekonomickou krizí jsem vycházela z knihy Η Κρίση του εκκρεμούς, jejímž autorem je Vangelis Chatzivasiliu, novinář a literární kritik, který zmapoval současnou novořeckou literaturu a mluví o tzv. próze krize. Chatzivasiliu se pokusil vytvořit celkový přehled současné řecké prózy a systematicky zařadit díla a autory.

Chatzivasiliu ve svém díle pojednává o próze psané od roku 1974 do roku 2017 a rozdělil díla podle žánrů a jejich společných charakteristik. Vysvětluje, že se rozhodl zabývat prozaickou tvorbou, která vzniká od pádu vojenské junty, protože se ubírá různými směry a reflektuje mnoho politických a společenských událostí. Románová tvorba tohoto období je tedy velmi bohatá. Jedná se o relativně dlouhé a tematicky zajímavé literární období, které je nakonec završeno literaturou zabývajících se ekonomickou krizí.

Ekonomická krize, která propukla v roce 2010, ovlivnila literární prozaickou tvorbu. Je proto pochopitelné, z jakých důvodů autor této rozsáhlé studie zvolil označení „autoři a literatura krize“, ačkoliv se nejedná o nejvhodnější pojmenování. Zejména pro to, že nelze tuto kategorii ohraničovat příliš přísně, autoři spadající do této kategorie se často nevěnují pouze tématům krize. Jako příklad lze uvést i Petrose Markarise, jemuž je věnována tato práce, a který napsal o krizi pouze 4 knihy, ale jeho další tvorba, čítající prozatím 16 titulů, se zabývá jinou tematikou. Monografie tudíž postrádá hlubší analýzu, ta ale nebyla jejím cílem, slouží jako přehled současné literatury.

Cílem Chatzivasiliu není pojednávat detailně o každém autorovi a díle zvlášť, snaží se především najít způsob, jak roztrždit současnou novořeckou literaturu na základě společných prvků, jak bude uvedeno níže. Jeho publikace je velmi obsáhlá a poskytuje velmi kvalitní základ pro další podrobnější zkoumání jednotlivých děl a autorů.

Chatzivasiliu rozdělil autory píšící o krizi do následujících pěti skupin:

1) Krize je centrem vyprávění: autoři nepopisují pouze ekonomické a společenské problémy, ale zaměřují se na běžné životy jednotlivců a rodin, které se potýkají s dopady ekonomické krize a politické nestability. Uveďme si dva příklady děl, která můžeme zařadit do této kategorie.

Prvním je Christos Ikonomu (Χρήστος Οικονόμου) se souborem povídek Κάτι θα γίνει, θα δεις (Něco se stane, uvidíš), který vyšel již roku 2010, a můžeme tedy říct, že v podstatě předvídal

krizi a to, co přijde. V tomto díle převládá naturalistický způsob vyprávění nad realistickým. Spisovatel tímto způsobem ukazuje na společnost, která jako by se zastavila a neví, kudy se vydat, aby našla cestu ven z této situace.

Další autorkou je Vasia Tzanakari (Βάσια Τζανακάρη), která se v románu Τζόνι και Λούλου (Tzoni a Lulu) zaměřila na mladou generaci. Skupinka mladých hrdinů se snaží pomocí cestování alespoň myšlenkami uprchnout od ekonomické krize a života v řeckém hlavním městě.

2) Historické příčiny krize: autoři neposkytují pouze výčet historických událostí, které ke krizi vedly, ale snaží se nastínit společenskopolitickou situaci, která krizi předcházela. Popisují ji v celém jejím širokém kontextu včetně politického klientelismu a korupce ve veřejném sektoru. Tímto způsobem se ve svém díle Οι επιδημία, οι θεοί ανάμεσά μας (Epidemie, bohové mezi námi) zabývá krizí i Takis Theodoropoulos (Τάκης Θεοδωρόπουλος). Autor se odklání od realistického vyprávění a za hlavního hrdinu zvolí řeckého antického boha, který se vrátí do současných Athén z exilu ze subsaharské Afriky. Autor s dávkou ironie vypráví o událostech, které předcházely krizi. Do této kategorie můžeme zařadit i dílo Καινούργια πόλη (Nové město), které napsal Theodoros Grigoriadis (Θεόδωρος Γρηγοριάδης). V tomto románu autor popisuje události od roku 1990, které vedly k ekonomické krizi.

3) Krize je na okraji vyprávění: díla, ve kterých se krize vyskytuje jen na okraji a na pozadí vyprávění. To ovšem neznamená, že by se jednalo o nepodstatnou část příběhu, naopak, jedná se o funkční prvek úzce související s vyprávěním. Jako příklad zde můžeme uvést dílo 360 autora Achilea Kyriakida (Αχιλλέας Κυριακίδης).

4) Symbolický význam krize: autoři nepíší obsahově pouze o ekonomické krizi, nýbrž ji používají jako prostředek pro to, aby upozornili na další problémy společnosti, některé příběhy se odehrávají v budoucnosti.

5) Detektivní příběhy: autoři v detektivních příbězích poukazují na sociální a ekonomické problémy. Detektivní romány by se daly považovat za sociální romány, jelikož je autoři používají jako prostředek pro popis současných společenských problémů týkajících se finanční, sociální a politické krize. Mezi ně patří i Petros Markaris, v jehož románech není důležité odhalit vraha, ale zjistit, z jakého důvodu se uchýlil ke zločinu. Mohli bychom ho zařadit i do první skupiny, do které Chatzivasiliou řadí autory popisující nejen ekonomické a společenské problémy, ale i to, jak krize ovlivnila životy jednotlivců. Markaris ve svém díle vyzdvihuje životy jednotlivců a píše o každodenních potížích, se kterými se potýkají.

Výše definované skupiny nám pomáhají lépe se orientovat v literatuře s tematikou ekonomické krize. Nejsou ovšem závazné, to můžeme pozorovat na příkladu Markarise, jehož dílo je zařazeno podle žánru do skupiny detektivních románů, ale na základě obsahové analýzy by se mohlo objevit i v již zmíněné první skupině.

Vedle toho Markarisovo dílo svými charakteristikami spadá též do tzv. středomořského noir, který se postupně formuje od druhé poloviny 20. st. a liší se od dřívější detektivní tvorby v tom, že se v něm mísí prvky realistického románu, historického i společenského. Středem pozornosti není kriminální zápletky, ale okolnosti, které se kolem ní odehrávají. Za průkopníky středomořského noir jsou považováni francouzský spisovatel Jean-Claude Izzo, italský spisovatel Andrea Camilleri, španělský spisovatel Manuel Vázquez Montalbán a Petros Markaris.¹

Autoři tohoto žánru se snaží poukázat na společenské podmínky, během nichž jsou páčány trestné činy, zabývají se realistickým popisem aktuálního dění, které je v díle důležitější než samotné dopadení vraha. Nechybí zde témata jako ekonomické a politické skandály, nelegální imigrace, korupce ve státní sféře, rasismus, otázky znečištění životního prostředí nebo také popis historických událostí.²

Mezi další charakteristické rysy středomořského noir patří téma politiky, které se v románech objevuje, kulturní stereotypy spojené s popisem místa např. uklidňující procházka podél moře v kontrastu s velmi rušnými ulicemi a přeplněnými silnicemi, a místní gastronomie, na jejímž základě se odhalují kulturní a společenské zvyky. Pomocí společného rodinného stolování autoři odbočí od roviny vyšetřování a zaměří se více na to, jak vypadá rodinný život v daných kulturách a má také prostor propojit současné dění s historií pomocí vzpomínek hlavních hrdinů. Kromě toho také popisy pokrmů zpomalují vývoj příběhu a pomáhají udržet napětí.³

¹ Viz SÁNCHEZ ZAPATERO, Javier a Álex MARTÍN ESCRIBA. LA NOVELA NEGRA MEDITERRÁNEA: CRIMEN, PLACER, DESENCANTO Y MEMORIA. *Pliegos de Yuste*. 2011 - 2012, (13. - 14.). Dostupné také z: <http://www.pliegosdeyuste.eu/n1314/p45-54.pdf>

² Viz ΦΙΛΙΠΠΟΥ, Φίλιππος. «Η μεσογειακή αστυνομική λογοτεχνία». *Diastixo*. 2018. Dostupné také z: <https://diastixo.gr/arthra/9277-mesogeiaiki-astunomiki-logotexnia>

³ Viz SÁNCHEZ ZAPATERO, Javier a Álex MARTÍN ESCRIBA. LA NOVELA NEGRA MEDITERRÁNEA: CRIMEN, PLACER, DESENCANTO Y MEMORIA. *Pliegos de Yuste*. 2011 - 2012, (13. - 14.). Dostupné také z: <http://www.pliegosdeyuste.eu/n1314/p45-54.pdf>

Petros Markaris

„Když v Řecku nastala krize, slýchal jsem od politiků, jak říkají občanům: „Žádné obavy. Zavedeme několik opatření a krize přejde.“ Já jsem si ovšem hned na začátku krize uvědomil, že tu s námi bude mnoho dalších let. Z toho důvodu jsem hned na začátku oznámil, že mým cílem bude napsat trilogii krize. Nakonec jsem napsal ještě „Τίτλοι Τέλους“ (Na závěr), a z trilogie se stala tetralogie,“ říká Petros Markaris.⁴

Petros Markaris se narodil v roce 1937 v Konstantinopoli, kde strávil část svého života. Na přání svého otce vystudoval ekonomii ve Vídni a Stuttgartu. Ačkoliv jeho samotného němčina příliš nelákala, naučil se ji, začal se věnovat překládání a stal se úspěšným překladatelem. Mnoho let pracoval také v ekonomickém sektoru, kde se mu též dařilo. V roce 1964 se rozhodl přestěhovat do Athén, kde žije dodnes. V rozhovoru pro španělský deník El País řekl: „Řecko byla chudá země, ale obyvatelé Athén jsou moc milí a sympatičtí a já si uvědomuji, jaké mám štěstí, že bydlím v Athénách a nikdy jsem nelitoval, že tady mám svůj domov. Athéňané jsou velmi otevření, je snadné dát se s nimi do řeči a najít si tu kamarády.“ Na druhou stranu Markaris přiznává, že není možné, aby se ekonomická krize nedotkla myšlení obyvatel Athén, tvrdí, že se mnoho lidí pohybovalo mezi zoufalstvím a zlostí.⁵

Jeho literární prvotinou je divadelní hra „Η ιστορία του Αλή Πέτσο“. Petros Markaris je dramatik, překladatel a scénárista. Psal divadelní i televizní scénáře a podílel se na vytváření několika scénářů pro režiséra Angelopouluse. Nejprve působil jako scénárista a až poté se začal věnovat psaní románů, kde se při psaní nemusel držet myšlenek režiséra, ale mohl se pustit do vlastních příběhů, které mu již nikdo neopravoval. Markarise proslavila především hlavní postava jeho detektivních románů, detektiv Kostas Charitos.

Markaris popisuje vznik postavy Charitose následovně: „Myšlenka stvořit Kostase Charitose se zrodila, když jsem psal scénář jednoho televizního seriálu s názvem „Ανατομία ενός Εγκλήματος“ (Anatomie zločinu). Počátkem třetího roku, když jsem začal psát scénáře ke třetí řadě, uviděl jsem před sebou najednou tříčlennou rodinu: muže, ženu a jedno dítě. Tehdy jsem ještě nevěděl, že dítě bude holčička. Jednalo se o typickou, řeckou, maloměstskou rodinu. Moje první reakce na tento nápad byla negativní, protože už jsem se v předchozích dílech tohoto

⁴ Rozhovor s autorem ze dne 15.2. 2021 (celý rozhovor v příloze)

⁵ Viz Petros Márkaris: “Las noticias falsas son consecuencia de la realidad falsa que vivimos”. El País [online]. 3. 8. 2020 [cit. 2021-01-31]. Dostupné z: https://elpais.com/revista-de-verano/2020-08-02/petros-markaris-las-noticias-falsas-son-consecuencia-de-la-realidad-falsa-que-vivimos.html?fbclid=IwAR0RAXquqMvCVDqrlG2FmF3fWrr5_9rWUn7a2Mb2Kx3Huvy7noOhf0l-tA

seriálu zabýval příliš často maloměstskými postavami. Ten muž byl ovšem velmi tvrdohlavý. Vídal jsem ho před sebou každé ráno, jako by to byl živý člověk. To se pro mě v určitém okamžiku proměnilo v mučení, protože mi jeho přítomnost nedovolovala soustředit se na psaní scénářů. Proto jsem si jednoho dne řekl: „Aby mě mohl takto mučit, pak musí být policista, nebo zubař.“ A tak se zrodil Kostas Charitos, hlavní postava nejen románů týkajících se krize, ale i všech mých ostatních detektivních románů.“⁶

Markaris, stejně jako mnozí další řečtí spisovatelé, upozorňuje na palčivá témata řecké společnosti prostřednictvím detektivních románů. Jeho příběhy se odehrávají v Athénách, v metropoli, kde spolu žijí místní obyvatelé, ekonomičtí migranti nebo političtí uprchlíci ze sousedních zemí. Píše o buržoázní třídě, o dotacích, které plynou z Evropské Unie, o daňových podvodech a také o malých obchůdcích na ostrovech. Dokonce nás zavede do světa zábavních center, do světa zločinců a některých politiků zapojených do nezákonných činností.

Způsob, kterým Markaris píše, je velmi chytlavý, postavy jeho knih i popsané situace působí velmi věrohodně, hrdinové žijí skutečné životy. Podle spisovatele Filippose Filippa, který také píše detektivní příběhy, je Markarisovo vyprávění z literárního hlediska dokonalé.

Kostas Charitos, na kterém autor postavil děj detektivních příběhů, se stane čtenářům ihned sympatickým díky jeho charakteru a možná také kvůli jeho upřímnému zármutku nad situací v zemi. Působí na čtenáře sympaticky a příjemně navzdory tomu, že se policie v Řecku netěší velkému uznání. Charitos není jen hrdina, který vyšetřuje zločiny, ale také běžný Řek, jehož putování Athénami je doprovázeno chytrými a trefnými poznámkami o současné situaci. To vše dělá text ještě zajímavějším a poutavějším. Občas se autor uchýlí až k parodii na policejní orgán např. když se nemůžou dva policejní orgány dohodnout na řešení případu, každý tým si jde vlastní cestou a navzájem se natolik kříží jejich plány, až to napomáhá vrahovi. Markaris používá tvrdý humor, což naznačuje, že chce vzbudit skandál, pozdvižení, a vyžaduje tak aktivní zapojení čtenářů.⁷

Také vrazi jsou v románech Petrose Markarise nejprve celkem sympatičtí lidé a je těžké pochopit, proč se rozhodnou zabít. Podle Markarise se jedná o postavy, které se ocitnou v beznadějné situaci a mají jak společenské, tak politické problémy. Autor se tímto snaží

⁶ Rozhovor s autorem ze dne 15.2. 2021 (celý rozhovor v příloze)

⁷ Viz ΦΙΛΙΠΠΟΥ, Φίλιππος, Πέτρος Μάρκαρης. Biblionet [online]. [cit. 2021-01-31]. Dostupné z: [https://biblionet.gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%89%CF%80%CE%BF/?personid=78Principio del formulario](https://biblionet.gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%89%CF%80%CE%BF/?personid=78Principio%20del%20formulario)

upozornit na to, že je důležité nepodceňovat tuto situaci, mnoho lidí se může kvůli krizi ocitnout v takových problémech a beznaději, že jsou schopni překročit své limity a učinit to, čeho by dříve nebyli schopni.⁸

V díle Petrose Markarise se projevují znalosti autora týkající se ekonomie, Evropské unie a řecké společnosti. Sám uvádí: „rozhodl jsem se pro detektivní román, abych tím uzavřel povídání o sociálních problémech, které postihují Řecko. Ve své podstatě se jedná o sociální a ekonomickou prózu a to jediné, co jsem udělal je, že jsem se díval kolem sebe.”

Markaris se rozhodl napsat tři díla týkající se krize z několika důvodů. Nejprve chtěl ve svých detektivních románech zachytit tři pohledy na krizi: z pohledu bank, daňové úniky, generace polytechniky⁹, dále chtěl popsat způsob života Řeků, který se stává čím dál tím složitější. Nicméně v rozhovoru z r. 2020 pro periodikum La Vanguardia přiznává, že už je unavený mluvením a psaním o krizi.¹⁰

Petros Markaris získal ocenění za literaturu v několika státech, ve Francii, Španělsku nebo Německu. Byla mu udělena cena Goethe Institutu nejen za jeho literární tvorbu, ale také za šíření německé kultury v Řecku. Goethe Institut o Markarisovi napsal: “Jedná se o světově nejznámějšího řeckého autora naší doby. V posledních letech se ve svých románech, esejích a mezinárodním tisku věnoval evropské krizi. Snaží se podat objektivní obrázek o současné situaci v Řecku a jeho vztahu s Německem. Markaris získal ocenění Goethe Institutu za šíření jak řecké kultury v Německu, tak německé kultury v Řecku a za snahu udržovat dobré vztahy mezi oběma zeměmi. Německo pravidelně navštěvuje a organizuje tam přednášky. Jeho překlady Goetheho, Schnitzlera, Bernharda a Kroetze se staly předlohami pro divadelní hry. Jeho pohled na řeckou politiku a společnost se liší od ostatních autorů pozitivním nahlížením na již dlouhé řecko-německé vztahy.”¹¹

⁸ Viz Petros Márkaris: “Las noticias falsas son consecuencia de la realidad falsa que vivimos”. El País [online]. 3. 8. 2020 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: https://elpais.com/revista-de-verano/2020-08-02/petros-markaris-las-noticias-falsas-son-consecuencia-de-la-realidad-falsa-que-vivimos.html?fbclid=IwAR0RAXqkuqMvCVDqrlG2FmF3fWrr5_9rWUn7a2Mb2Kx3Huvy7noOhf0l-tA

⁹ Studenti protestující proti vojenskému režimu na athénské polytechnice v roce 1973

¹⁰ Viz El escritor Petros Mårkaris repasa su trilogía sobre la crisis en Grecia. La Vanguardia [online]. 14. 5. 2014 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://www.lavanguardia.com/cultura/20140514/54406940735/el-escriptor-petros-markaris-repasa-su-trilogia-sobre-la-tesis-en-grecia.html>

¹¹ Goethe Institut: https://www.goethe.de/resources/files/pdf22/Zur_Person_EN2.pdf

Detektivní román a Petros Markaris

Když v roce 1995 vydá Markaris detektivní román *Νυχτερινό Δελτίο*, probudí ve čtenářích opět větší zájem o tento žánr, navzdory jistému společenskému despektu. Detektivní román byl dlouho podceňovaným a v průběhu několika posledních desetiletí téměř zapomenutým žánrem, protože byl literárními kritiky a čtenáři považován za nízkou a nekvalitní literaturu.¹²

Detektivní literatura si v Řecku našla své čtenáře již na konci 19. stol., četly se povídky a romány především anglických a francouzských autorů, mezi kterými můžeme zmínit Dorothy L. Sayersovou, Margery Allinghamovou nebo Agathu Christie. Cílem detektivních příběhů bylo dopadení vraha a zapojení čtenáře do pátrání.¹³ v následujícím století se ale detektivní román začíná proměňovat a větší důraz se klade i na okolnosti vražd, psychologii postav a realie.

Během 70. let se v Evropě, a především na politicky nestabilním jihu Evropy, objevuje nový druh detektivního románu, který bychom mohli nazvat sociální detektivní román. Průkopníkem tohoto románu se stal belgický spisovatel Georges Simenon, který ve 30. letech ve svých příbězích posunul do popředí psychologii a zabýval se příčinami, které vedou ke zločinu. Autoři tohoto nového proudu se v jejich vyprávění nesoustředí na samotný zločin, ale jejich pozornost přechází na samotnou scénu dění, zabývají se místem, kde žijí detektiv i oběti, a soustředí se na jejich vztahy s okolím.¹⁴

Autoři detektivních románů se na konci 20. století ujali popisování místní kultury. Základní kámen tohoto žánru položil katalánský spisovatel Manuel Vázquez Montalbán vydáním jeho prvotiny románu *Tatuaje* s hlavním hrdinou Pepe Carvalho. Po tomto hrdinovi je pojmenovaná literární cena, kterou byl v roce 2011 Petros Markaris ve Španělsku oceněn. Po roce 1989 a po mnohých událostech, které vedly ke konci studené války a způsobily pád komunismu, mnozí jihoevropští autoři našli inspiraci v díle Montalbána, stejně jako Petros Markaris nebo např. italský spisovatel Andrea Camilleri. Dnes tvrdíme, že výsledkem této inspirace a těchto událostí

¹² Viz ΦΙΛΙΠΠΟΥ, Φιλίππος. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ. Αθήνα: ΠΑΤΑΚΗΣ, 2018. ISBN 9789601673011. Str. 13, 14

¹³ Ibid. Str. 20

¹⁴ Podle teoretičky Evy Erdmannové lze takové příběhy považovat za sociální romány, nebo dokonce případové studie. Také dodává, že zvyšováním rozmanitostí měst, ve kterých se romány odehrávají, se může detektivní román stát etnografickým čtením. Viz Erdmann, Eva. (2009). Nationality International: Detective Fiction in the late Twentieth Century. First publ. in: Investigating identities: questions of identity in contemporary international crime fiction / ed. by Marieke Krajenbrink ... Amsterdam: Rodopi, 2009, Str. 11-26

byl nový druh detektivní literatury, kterou kritici a čtenáři často označují jako „Středomořský Noir“. V případě Řecka byl právě Petros Markaris průkopníkem zmiňovaného nového detektivního žánru. Též v jeho případě není hlavním cílem nového žánru nalezení a dopadení pachatele, ale zjištění jeho motivu k vraždě.¹⁵

«Γιατί τα έκανες όλα αυτά; Τον ρωτάω.»

«Γιατί στα χάλια που είναι ο τόπος, κάποιος θα τους σκότωνε για να τους εκδικηθεί. Το πιο πιθανό είναι να τους σκότωναν οι ακροδεξιοί. Και τότε θα γινόνταν ήρωες για άλλη μια φορά. Αρκετό ηρωισμό πούλησαν ως τώρα και αρκετά εισέπραξαν από τον ηρωισμό τους. Δεν ήταν ανάγκη να πεθάνουν και σαν ήρωες.»¹⁶

Markaris se netají tím, že hlavní postava jeho románů, detektiv Charitos, je inspirovaná detektivem Maigretem, protagonistou detektivních příběhů Simenona. Oba detektivové žijí skromný život se svými manželkami v hlavních městech, Charitos v Athénách a Maigret v Paříži. Maigret, stejně jako Charitos, také nemá mnoho osobních zájmů, žije spořádaným domáckým životem a rád si dá doma dýmku a pivo, obdobně se Charitos těší domů na posezení s rodinou, na večeri od své ženy Adriani a rád si odpočine od pracovního shonu.

Δεν έχω καμία διάθεση να φάω μόνος μου παγωμένο μπριάμ. Το βγάζω από το ψυγείο για να ξεπαγώσει, ώσπου να γυρίσει η Αδριανή, και πηγαίνω στην κρεβατοκάμαρα.¹⁷

Η έκπληξη ήταν να βρεθώ μπροστά στον Πρόδρομο και στη Σεβαστή, τα συμπεθέρια μας από τον Βόλο. Έχουν καθίσει μαζί με την Αδριανή και περιμένουν, κατά τα φαινόμενα, την άφιξή μου. «Τι ευχάριστη έκπληξη είναι αυτή;» τους λέω εγκάρδια, γιατί μου είναι συμπαθείς, ιδιαίτερα ο Πρόδρομος.¹⁸

Manželka Maigreta se také určitým způsobem podobá ženě Charitose, věnuje se pracem v domácnosti a snaží se šetřit každý groš. Adriani je též ženou v domácnosti, která drží pevnou

¹⁵ Viz ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Ελένη. Στην Ελλάδα του αστυνομικού Χαρίτου [online]. 10. 8. 2011 [cit. 2021-01-31]. Dostupné z: http://perinoir.blogspot.com/2011/10/blog-post_16.html

¹⁶ MARKARIS, Petros. Ψωμί, παιδεία, ελευθερία. Athény: Gavriilidis, 2012, str. 312, 313. ISBN 97896033368670.

¹⁷ MARKARIS, Petros. Περαίωση. Athény: Gavriilidis, 2011, str. 104. ISBN 9603367044.

¹⁸ Ibid. Str. 243

ruku nad rodinným rozpočtem, a dokonce i za málo peněz zvládne vždy navařit tak, že se dosyta nají celá rodina.

Από σήμερα θα βάζουμε μια κατσαρόλα στη φωτιά για όλη την οικογένεια. Θα έρχεστε κάθε βράδυ να τρώμε όλοι μαζί. Δε σηκώνει να στρώνουμε κάθε μέρα δυο τραπέζια για τέσσερα άτομα. Είναι περιττό έξοδο.¹⁹

Σκέφτομαι πως από σήμερα η Αδριανή αναλαμβάνει το γενικό πρόσταγμα και στα δυο σκέλη της οικογένειας. Εδώ που τα λέμε, τα τέσσερα τελευταία χρόνια το πρόσταγμα το είχαν πότε η τρόικα, πότε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και πότε η Ευρωπαϊκή Τράπεζα. Καλύτερα να το αναλάβει η Αδριανή. Ακόμα και στην οικονομική Σαρακοστή, καταφέρνει να βγάξει δυο φαγητά στο τραπέζι.²⁰

V těžších chvílích krize, kdy rodina přijde o značnou část příjmů, Adriani dokonce přesvědčí Charitose, aby nechal svůj milovaný vůz zaparkovaný na komisařství a jezdil athénskou hromadnou dopravou. Charitos dává většinou své manželce za pravdu a je rád, že se stará o finance rodiny.

Το ίδιο κάνει κι ο μπαμπάς σου. Αποδέχεται ότι είναι φτωχός και δεν μπορεί να έχει την πολυτέλεια του γιωταχί. Οι περισσότεροι Έλληνες μοιρολογούν ακόμα τον χαμένο τους πλούτο, που δεν υπήρξε ποτέ. Όσο το κάνουν, δε θα βρίσκουν τρόπους να πολεμήσουν τη φτώχεια τους.²¹

Maigret žije se svou ženou ve skromných poměrech v měšťáckém domě a je spokojený se svým postavením. Podobně jako Charitos nemá rád moderní technologie a v práci spoléhá na svůj instinkt a zkušenosti. Charitos ale nakonec ustoupí a začne se učit pracovat s počítači, ačkoliv se raději vždy spolehne na odborníky, přičemž on sám důvěřuje vlastním zkušenostem a svému instinktu, díky kterému se dokáže vždy správně a rychle rozhodnout.²²

¹⁹ MARKARIS, Petros. Ψωμί, παιδεία, ελευθερία. Athény: Gavriilidis, 2012, str. 39. ISBN 9789603368670.

²⁰ Ibid. Str. 40

²¹ Ibid. Str. 231

²² Viz HRABÁK, Josef. Napínává četba pod lupou: (ze studií o paraliteratuře). Praha: Československý spisovatel, 1986. Str. 93, 94

Způsob Charitosova vyšetřování uvidíme v popisu tří Markarisových románů v následujících podkapitolách.

Περαίωση (Κονεčná likvidace)

V románu „Περαίωση“, který vyšel roku 2011, autor popisuje dopady ekonomicko-politické krize na společnost. Tématem hlavní dějové linie jsou daně, daňové úniky a dopady vysokých daní na střední, buržoazní, třídu obyvatelstva.

Autor nás přizve nejen k detektivní práci hlavního hrdiny inspektora Charitose, ale také do jeho soukromého života, poznáme jeho ženu Adriani, dceru Katerinu s manželem a několik dalších blízkých. Charitos je již postarší detektiv, který řeší vraždy vlivných a bohatých lidí neplatících daně. Kromě tohoto velkého případu je přivolán také k několika sebevraždám, jedná se o sebevraždy, jejichž příčinou byl pocit zklamání, bezmocnost se uživit a neschopnost najít si práci. Jako příklad můžeme uvést sebevraždu mladého páru, který neměl prostředky na to se uživit, a proto se společně rozhodli k takto krajnímu řešení nebo hromadnou sebevraždu důchodkyň.

Είμαστε η Μαρίνα και ο Γιάννης. Η Μαρίνα έχει μεταπτυχιακό στην ψυχολογία και εγώ έκανα ένα μάστερ στην ιστορία. Η σχέση μας κρατάει πέντε χρόνια. Θέλουμε να παντρευτούμε, αλλά είμαστε και οι δύο άνεργοι. Η Μαρίνα δούλευε συμβασιούχος σε ίδρυμα, αλλά την απέλυσαν. Εγώ δεν μπόρεσα να βρω ποτέ δουλειά. Ούτε οι γονείς μας μπορούν πια να μας βοηθήσουν. Ο πατέρας μου έκλεισε το παπουτσάδικο που είχε στην Πατησίων, και ο πατέρας της Μαρίνας έχασε τη δουλειά του γιατί φαλίσισε η επιχείρηση. Δε βρίσκουμε δουλειά, δεν μπορούμε να ζήσουμε μαζί, και οι γονείς μας δεν μπορούν να μας συντηρήσουν. Το μόνο που μας μένει είναι η αυτοκτονία. Σκεφτήκαμε να αυτοκτονήσουμε στον Παρθενώνα, για να δουν τουλάχιστον οι αρχαίοι πρόγονοί μας πώς μας κατάντησαν οι απόγονοί τους. Φειδία, Περικλή, Σωκράτη, πεθαίνουμε για να μη βλέπουμε τα λαμόγια, τους απογόνους σας. (Str. 188, 189)

Είμαστε τέσσερις συνταξιούχες, μόνες. Δεν έχουε ούτε παιδιά ούτε σκυλιά. Πρώτα μας μείωσαν τις συντάξεις, το μόνο εισόδημα που είχαμε. Μετά, θέλαμε έναν γιατρό για να μας γράψει τα φάρμακά μας, αλλά οι γιατροί απεργούσαν. Όταν τελικά μας τα έγραψαν, στο φαρμακείο μας είπαν ότι δεν εκτελούν τις συνταγές, γιατί τα ταμεία μας χρωστάνε και θα πρέπει να τα πληρώσουμε από τις μειωμένες συντάξεις μας. Καταλάβαμε ότι είμαστε βάρος στο κράτος, στους γιατρούς, στα φαρμακεία και σ'ολόκληρη την κοινωνία. Φεύγουμε, για να μην έχετε την έγνοια μας. Με τέσσερις συνταξιούχες λιγότερες, θα ζήσετε καλύτερα. (Str. 12)

Hlavní dějovou linií tvoří vyšetřování sériových vražd. Nejprve každá z obětí dostane upozornění, dopis, že mají zaplatit své dluhy vůči státu a pokud tak neučiní nastane „περαίωση“, což je v tomto případě likvidace dlužníka. Pokud dlužník neuhradil, co dluží státu a setrval v daňových únicích, je zavražděn bolehlavem. Vrah začal dopisy zveřejňovat a posílat novinářům, jeho cílem bylo, aby se o jeho činech dozvěděla co nejširší společnost.

Zde je ukázka z televizní debaty:

Ένας δολοφόνος καταφέρνει να μαζέψει επτά εκατομμύρια οκτακόσιες χιλιάδες ευρώ σε φόρους, σε μια περίοδο που κράτος και κυβέρνηση παρά τις, έστω κατά δήλωση, προσπάθειές τους, αδυνατούν να κάνουν το ίδιο. (Str. 223)

Mnoho neplatičů daní začalo splácet své dluhy vůči státu a vrah prezentoval ministerstvo jako neschopné vymáhat daně od vlivných osob, zatímco vybírá vysoké daně od střední vrstvy, pro kterou je velmi obtížné se s daněmi vyrovnat. K velkému znepokojení řecké vlády a policie získával těmito činy vrah na popularitě mezi obyvateli, kteří organizovali shromáždění na jeho podporu.

Όταν βγαίνω από την Ερμού στο Σύνταγμα, βλέπω ότι το κομμάτι μπροστά στη Βουλή είναι κλειστό, όπως και οι δυο κάθετοι δρόμοι: η Όθωνος και η Βασιλέως Γεωργίου. Η κίνηση γίνεται μόνο από τη Σταδίου.

«Τι έχουμε πάλι;»

«Ό,τι έχουμε σχεδόν κάθε μέρα, κύριε στυνόμε. Διακόσια άτομα έκλεισαν την Πλατεία Συντάγματος.»

«Τι είναι αυτοί; Αγανακτισμένοι;»

«Όχι, ενθουσιασμένοι.»

«Ενθουσιασμένοι;» Τον κοιτάζω, μήπως τα 'παιζε από το ζόρι που τραβάει κάθε μέρα.

«Ενθουσιασμένοι μ' αυτόν τον εθνικό φοροεισπράκτορα. Ζητάνε να αναλάβει το υπουργείο Οικονομικών.» (Str. 237)

Detektiv Charitos se pod tlakem vedení policie, novinářů a ministerstva snaží řešit tento komplikovaný případ. Čtenář s Charitosem prožívá jeho každodenní život, pozná Charitose nejen jako policistu, ale jako člověka, který se po práci těší domů na vynikající večeři jeho ženy Adriani a zároveň se mu nevyhýbají ani rodinné starosti. Jeho rodinný a pracovní život jsou dvě

dějové linie, které se v knize navzájem prolínají. Se svou ženou Adriani se snaží vyřešit situaci své dcery, která po vystudování práv nemůže sehnat práci, jež by ji uživila. Proto se v této krajní situaci rozhodne pro odjezd za prací, která ji byla nabídnuta v Africe, tento krok si ale na poslední chvíli rozmyslí. Autor se snaží upozornit na těžkou situaci na řeckém pracovním trhu a popisuje fungování státního sektoru. Tvrdí, že pracovat ve státním sektoru již neznamená mít pracovní a finanční jistotu, už ani ve státní sféře se zaměstnanci nevyhnou snižování platů.

Komisař Charitos nás také zavede do athénských ulic, kde často se svým autem značky Seat naráží na demonstrace, které jsou v Athénách na denním pořádku nebo se snaží vyhýbat ucpaným silnicím. Dalo by se říct, že město v románu Markarise vystupuje jako další postava, je stále živé a ovlivňuje mnoho situací, dává prostor pro vyjadřování názorů obyvatel nebo nabízí odpočinek při procházkách nebo v místních tavernách. Podobně významnou roli města můžeme pozorovat i v díle výše zmíněného Georgese Simenona, který svůj děj zasadil do Paříže.

Δε στρίβω στην Αλεξάνδρα, αλλά συνεχίζω την κάθοδο από τη Βασιλίσσης, Σοφίας. Στο ύψος της Αμερικάνικης Πρεσβείας, η κίνηση αρχίζει να μπλοκάρει. Φτάνω ώς το Χίλτον με συνεχή επιβράδυνση και με οδηγούς να φωνάζουν ή να μουντζώνουν ο ένας τον άλλον, όταν κάποιος νομίζει ότι μπορεί να ξεφύγει με κάποια ματσαραγκιά και φρακάρει ακόμα περισσότερο την κυκλοφορία. Όταν φτάνω στο ύψος της Ρηγίλλης, είμαι πια βέβαιος ότι γίνεται κάποια συγκέντρωση στο Σύνταγμα, εζ ου και το αδιαχώρητο. (Str. 351)

Vraťme se zpět k hlavnímu případu tohoto románu. Vrah zveřejňuje informace o svých činech televizi a novinářům. Detektiv Charitos a jeho kolegové tak musí pracovat i pod tlakem společnosti, která se zastává vraha. Hájí ho především lidé, kteří se cítí být poškozováni řeckým státem, jelikož musí platit vysoké daně a nemají práci. Vidí vraha jako hrdinu, který se zastává prostého lidu a úspěšně vymáhá peníze na daních od dlužníků, na které se na seznamu neplatičů zapomnělo. Jedná se o vlivné lidi z vyšší třídy, kteří nemají finanční problémy ba naopak, uměli se proklíčkovat zákony, vyhnout se placení daní a navázat dobré kontakty. Po zveřejnění dopisů vraha v televizi a novinách začalo mnoho finančně zabezpečených lidí splácet dlužné částky za daně státu a většina občanů v těchto činech začala spatřovat spravedlnost.

Charitos měl před sebou tedy těžký úkol, nejen se snažit najít vraha, ale také čelit nátlaku společnosti, novinářů a ministerstva, které vyšetřování komplikuje. Detektiv je velmi konzervativní a nerad přistupuje k novým postupům hledání řešení. V tomto případě mu ale

nezbývá nic jiného než začít spolupracovat s lidmi, o kterých si myslel, že nemají čím přispět k řešení případu. Nicméně případ se mu nakonec podaří vyřešit především díky pomoci psychologky, která dokáže velmi rychle a přesně určit profil vraha. Setkání s mladou psychologkou ovlivní také život jeho dcery Kateriny. Byly s Katerinou spolužačky a teď se po dlouhé době rozhodnou znovu navázat kontakt a spolupráci a pustit se do společného podnikání, jelikož nevidí budoucnost ve státním sektoru a doufají, že se jim ve společném podnikání povede lépe.

Je také potřeba zmínit postavu, která sice zastává ve vyprávění vedlejší roli, nicméně také významně ovlivní rozhodnutí Kateriny ohledně jejího odjezdu do zahraničí. Mluvíme o dávném příteli Charitose a známém Kateriny, Zisisovi. Než se začneme věnovat vztahu mezi Zisisem a rodinou detektiva, je důležité zmínit, že Charitos a jeho žena jsou pravicově orientovaní, zatímco Zisis je komunista. Z období občanské války si v sobě Adriani nese negativní postoj k levici, protože během války levice zabila člena její rodiny. Charitos se proto rozhodl po mnoho let tajit toto přátelství. Nicméně když Zisis dokáže přimět Katerinu k tomu, aby zůstala v Řecku, musí detektiv s pravdou ven. Rozhodne se ho Adriani představit a ta udělá tlustou čáru za jejím silně negativním postojem vůči levici a Zisis se s radostí přijme. V této pasáži autor lehce otevírá téma občanské války a srovnává tehdejší situaci se současnou a dává čtenáři naději na lepší budoucnost. V románech se poukazuje na to, že dnešní doba není tak zlá, jak by se mohla zdát a že z každého neštěstí vede cesta ven.

«Είμαι αστυνομικός και δεν ήξερα πώς θα έπαιρνες τη φιλία μου με έναν αριστερό. Όταν μάλιστα ήξερα ότι οι κομμουνιστές είχαν σκοτώσει τον αδελφό του πατέρα σου στον εμφύλιο». Φαίνεται πως βρίσκει λογικό το επιχείρημά μου, γιατί το σκέφτεται. «Θα πρέπει να καλέσουμε τον φίλο σου για φαγητό» μου λέει εντέλει. «Είναι το λιγότερο που μπορούμε να κάνουμε». «Θέλεις να καλέσω τον Ζήση για φαγητό; Μιλάς σοβαρά;» τη ρωτάω άναυδος. «Άκου να δεις. Οι κομμουνιστές έφαγαν τον θείο μου και ένας κομμουνιστής μου έδωσε πίσω το παιδί μου. Πατίσαμε» μου λέει και βάζει πάλι τα κλάματα. (Str. 318)

Osobní život střídá pracovní a Charitos přes složitou situaci doma, nezapomíná na případ, který musí vyřešit. Vše mu komplikují rozhodování politiků a jejich možnosti ovlivňovat vyšetřování. Neulehčují mu práci ani média, která se snaží shazovat politiky před veřejností, a tím popuzují veřejnost k podpoře vraha a větší nenávisti vůči vládě. Petros Markaris udržuje napětí až do posledních stran knihy, kde se rozluští, kdo je vrahem. Jeho odhalení je způsobeno

takřka náhodou a dojde nakonec k rychlému rozuzlení příběhu. Zjistí se, že vrahem je člověk, který nemohl realizovat své projekty z důvodu administrativních překážek, které mu klade řecký stát, a tak se rozhodl vzít spravedlnost do vlastních rukou.

Autor už nám bohužel neodhalí situaci, která by následovala po dopadení vraha. Během vyprávění se spekuluje o reakci společnosti, která bude následovat po zadržení vraha, dokonce je mnohými navrhován na post ministra, probíhají demonstrace na jeho podporu a je společností často vyzdvihován jako hrdina. Už se ale nedozvíme, co následuje, zda by tento případ mohl nějak ovlivnit politické dění.

Ψωμί, παιδεία, ελευθερία (Chléb, vzdělání, svoboda)

Název knihy vychází z požadavků studentů, kteří povstali proti vojenské juntě v roce 1973, jež byla u moci od roku 1967. Vláda tehdy studentské povstání násilně potlačila a k jejímu pádu došlo až následujícího roku po její nepodařené intervenci na Kypru.

V tomto díle se vrah obrací k událostem z roku 1973 a k požadavkům tehdejších studentů polytechniky. V kapse každé oběti zanechá telefon, na kterém nastaví zvonění s heslem studentů ψωμί, παιδεία, ελευθερία. Pokaždé ho trochu upraví, u první oběti přidá za heslo studentů „nemáme chléb“, u druhé „nemáme vzdělání“ a u třetí „pro nás je svoboda emigrace“.

Děj se odvíjí v Řecku, které zkrachovalo, zrušilo euro a opět přijalo za svou měnu drachmu. Totéž nastalo i ve Španělsku, které se rozhodlo opět zavést peso a zrušit euro. Athénské ulice se naplní oslavami za zrušení eura i demonstracemi, tentokrát se na oslavách sejdou nejen Řekové, ale i Španělé a Italové. Při oslavách lítají vzduchem falešné drachmy i španělské pesety. Italové se účastní oslav, protože se také chtějí vrátit ke své bývalé měně a demonstrují za zrušení eura, které je, podle jejich slov, přivedlo do krize. Je Silvestr roku 2013, poslední den, kdy se může platit eury a kdy se očekává vyhlášení vlády, že se v prvních třech měsících pozastaví platy státních zaměstnanců, což by se mělo dotknout i Charitose.

«Έρχομαι από το υπουργικό συμβούλιο, γι' αυτό καθυστέρησα» μας δικαιολογείται και παίρνει αμέσως το επίσημο ύφος του. Κύριοι, το υπουργικό συμβούλιο αποφάσισε στάση πληρωμών για ένα τρίμηνο». (Str. 24)

Stejně jako v předchozím díle i tady hraje důležitou roli slovník Dimitrakos, se kterým Charitos konzultuje slova, která definují dané události, např. slovo nezaměstnanost. Komisař si pohrává s definicí tohoto slova a s příklady, které Dimitrakos uvádí a přemýšlí nad situací doby, ve které byl slovník napsán a vydán a nostalgicky vzpomíná na to, že tehdy nevěděli, co je pozastavení platů. Slovník Dimitrakos v této knize plní jakousi funkci postavy, se kterou Charitos konzultuje aktuální dění.

Βέβαια, μπορεί στην εποχή του Δημητράκου οι μισθοί να ήταν της πείνας, αλλά το κράτος να πλήρωνε κανονικά, ενώ σ'εμάς οι αυξήσεις στους μισθούς έπεφταν σύννεφο αρχικά, μετά τους έκοβαν για μια τριετία και τώρα σταμάτησαν τελείως να τους πληρώνουν. (Str. 44)

Oproti předchozímu románu se v tomto autor více zaměřuje na jednotlivé příběhy lidí, které ovlivnila a ovlivňuje špatná finanční situace řeckého státu. Mezi ně patří i kolega Charitose,

Vlasopoulos, který posílá výživné na děti své bývalé ženě, ale dostal se nyní do finančních potíží a neví, jak bude moct své děti dále živit. Jeho žena mu řekla, že pokud ji nepošle peníze, ať bydlí děti u něj, protože ani ona nemá dostatek peněz na to, aby je užívala.

«Δεν ξέρω τι θα κάνεις» μου είπε «αλλά, αν δε μου δίνεις λεφτά, δεν μπορώ να κρατήσω τα παιδιά. Ούτε εμείς έχουμε λεφτά.» (Str. 144)

Další finančně nezabezpečenou postavou je bezdomovec, Kazantsis, který pomůže Charitosovi ve vyšetřování. Vypráví komisařovi, že se ocitl bez střechy nad hlavou, protože se nechtěl přizpůsobit tehdejšímu systému. Jeho bývalý spolužák, nyní jedna z obětí, se dostal na dobrý post, protože uměl využít tehdejší situace. Zfalšoval svou dizertační práci a pomáhal těm, co byli v odboru. Kazantsis se rozhodl ukončit studia, protože nesouhlasil s jednáním univerzity a jeho spolužáků. Našel si práci v soukromé firmě, která ale s krizí zkrachovala a on se ocitl na ulici.

Ne vše je ale tak černé, jak by se mohlo zdát, komu se začalo dařit je Katerina a Maňa, kterým se úspěšně podařilo založit vlastní firmu, v níž se Katerina konečně může uplatnit jako právnička. Některé případy jejích klientů se proplétají s trestnými činy, které vyšetřuje její otec. Spolu například řeší případ studenta, Demertzise, kterého policie přistihla při obchodování s drogami. Katerina je jeho právnička a Charitos se s ním setkává ve vazbě, nikoliv však kvůli drogám, ale protože se ho potřebuje vyptat na podrobnosti týkající se jeho otce, který byl zavražděn.

Katerinu i Charitose zároveň ovlivňují i probíhající demonstrace. Do ulic vyšli krajně pravicoví nacionalisté a napadli několik cizinců a uprchlíků, také zapálili dům, kde bydleli a bránili hasičům ve výkonu jejich práce.

Μπροστά στην αποθήκη έχουν μαζευτεί καμικά εικοσαριά μποντιμπιλντεράδες και πανηγυρίζουν για το έργο τους. Η φωτιά έχει κάψει την πόρτα και απλώνεται στο εσωτερικό της αποθήκης. Όσοι είναι μέσα ή θα καούν ζωντανοί ή θα πεθάνουν από ασφυξία. Τα οχήματα της Πυροσβεστικής κάνουν έξαλλους τους μποντιμπιλντεράδες με τα ξυρισμένα κεφάλια και τα σκουλαρίκια.

«Ηρθατε να σβήσετε τον κάδο με τα σκουπίδια;» τους φωνάζει ένας ειρωνικά.

«Όταν καίγεται η Ελλάδα το καλοκαίρι, δε σας πιάνει τέτοια πρεμούρα.» τους ειρωνεύεται ένας δεύτερος. (Str. 102, 103)

Pravicoví nacionalisti vyhrožují všem, kteří se zastávají cizinců žijících na území Řecka a nebojí se svým výhrůzkám dostat. Katerina jako právnička obhájí i uprchlíky, což by jí mohlo stát mnoho problémů ze strany extrémní pravice, a proto získává na svou ochranu i stráž. Její osobní stráž je tvořena ze čtyř důchodců, protože na ty si pravice netroufne, aby si nepokazila pověst. Zisis tvrdí, že si řecká pravice nemůže dovolit napadnout důchodce, aby nepřišli o voliče.

Μου είπε ότι αυτοί είναι οι πιο καλοί σωματοφύλακες που μπορώ να έχω. Κανείς δε θα τολμήσει να σηκώσει χέρι σε γέροντες ανθρώπους. Str. 225

Katerina s Maňou navíc také začaly vysílat program, který má přinést naději především mladým lidem. Snaží se přinést nápady na práci a podnikání a vysvětlit jim důvody k tomu, aby neodcházeli za prací do zahraničí, ale zůstali v Řecku.

Hlavní dějová linie románu nezačíná tentokrát vraždou, ale zadržením mladého studenta, kterého náhodou chytili při prodeji drog a on se k tomuto činu přiznal. Jeho právničkou je Katerina, a díky tomu může se svým otcem konzultovat zvláštnosti tohoto případu. Následují tři vraždy, které mají společné to, že u všech obětí po příjezdu policie zazvoní telefon s nahraným vzkazem, který se týká tzv. generace polytechniky.

Oproti předchozímu románu je rozuzlení těchto tří vražd popsáno poutavějším způsobem, příběh je spletitější, a nakonec se zjistí, že za vraždami stojí Demertzis, který se nechal úmyslně zavřít při prodeji drog, aby organizoval vraždy z vězení. Autor nás udržuje více v napětí, za začátku vyprávění se nepředpokládá, že by Demertzis stál za vraždou svého otce a že by byl schopen ji organizovat z vězení.

Hlavní témata tohoto detektivního románu jsou generace polytechniky a to, jakým způsobem se projevuje až do současnosti, klientelismus a současná politická situace. Markaris opět popisuje demonstrace týkající se tentokrát převážně bojů mezi pravíci a levíci. Autor nenechává stranou utlačování cizinců a migrantů ze strany extrémní pravice, také zmiňuje praktiky Zlatého úsvitu pro získání voličů např. rozdávání jídla na ulicích pouze občanům, kteří se prokážou jako Řekové.

Τίτλοι Τέλους (Na záněr)

Κniha Τίτλοι Τέλους vyšla v roce 2014 a stejně jako u předchozích děl v ní hlavní hrdina řeší sérii vražd. Vyprávění začíná útokem na dceru detektiva, Katerinu, která je napadená členy Zlatého úsvitu před budovou soudu, protože obhajuje nelegální přistěhovalce tmavé pleti.

Ξαφνικά όρμησαν από το πουθενά δυο νεαροί με μαύρες μπλούζες πάνω σε ένα μηχανάκι. Καβάλησαν το πεζοδρόμιο, ο ένας πήδησε από το μηχανάκι, όρμησε στην κοπέλα και άρχισε να τη χτυπάει με σιδερογροθιά. Οι δυο Αφρικανοί θέλησαν να τον εμποδίσουν, αλλά ο άλλος από τη μηχανή τούς φώναζε «μην κουνηθείτε, γιατί πεθάνετε, σκυλάραρες». Όταν η κοπέλα έπεσε χάμω, ο χρυσαυγίτης την άφησε, ανέβηκε στη μηχανή και χάθηκαν στην κυκλοφορία. (Str. 14)

S tématem migrace se setkáváme, i když Charitos pátrá po vinících několika vražd. Série vražd začíná sebevraždou podnikatele s řeckými kořeny, který ale od malička vyrůstal v Německu. Tímto případem se začne detektiv zabývat, když německá ambasáda informuje policejní stanici o vzkazu, na kterém stojí, že se nejednalo o sebevraždu, nýbrž o vraždu a na konci dopisu jsou podepsáni „Řekové z 50. let“. Při posledním výsledku se vysvětluje, proč se skupina pachatelů rozhodla vystupovat jako „Řekové z 50. let“. Tvrdí, že jsou jako oni, přijmou jakoukoliv práci, pracují efektivně a bez nároku na odpočinek a to jediné, co je trápí, je, že by mohli přijít o práci a vidět trpět své rodiny stejně jako Řekové v období občanské války.

Γιατί εμείς είμαστε οι Έλληνες του '50, κύριε αστυνόμε. Εμείς είμαστε που παίρνουμε όποια δουλειά μάς δίνουνε, δουλεύουμε ασταμάτητα και τα καταφέρνουμε σε όλα. Το μόνο που φοβόμαστε είναι μη δεν έχουμε δουλειά και υποφέρει η οικογένεια. Ρωτήστε τους παππούδες σας και θα σας πουν ότι έκαναν το ίδιο. (Str. 285)

Dalším případem je vražda majitele soukromé školy, kde se připravují žáci k přijímacím zkouškám. Následuje vražda člověka, který se zabývá tím, že za větší obnos peněz dokáže rychle vyřešit potřebné papírování u řeckých úřadů a posledními zavražděnými jsou dva zemědělci. I v tomto románu po každé události nechávají vrazi zprávu, kterou potvrzují své činy a případně varují před dalšími. Kromě podpisu „Řekové z 50. let“ používají také zbraň z této doby, jedná se o pistoli, kterou disponovala řecká armáda během občanské války v 50. letech.

Vraťme se zpět ke Katerině a jejím klientům. Jeden z nich byl napaden dalším přistěhovalcem, který v jejich čtvrti prodával drogy. Napadl ho, protože ho Kateriny klient upozornil na to, že není vhodné, aby prodával drogy i dětem. Je zde zmíněno, že jsou v Athénách i relativně nebezpečné čtvrti, protože tam působí překupníci a prodejci drog. Přistěhovanci, kteří s prodejem drog nesouhlasí, to stejně raději nikam nehlásí, aby se sami nedostali do problémů. Celý případ se nakonec vyřeší za pomoci Kateriny a kolegů Charitose.

Složitější je ale najít útočníky, kteří napadli Katerinu před soudem. Na bezpečnostní kameře je vidět, že soudní ochranka útok sleduje, aniž by zasáhla. Později je zjištěno, že ochrankou u soudu je člověk, který trénuje k boji členy Zlatého úsvitu a byl jedním z organizátorů útoku. Charitos popisuje kontakty Zlatého úsvitu ve všech státních sférách. Tvrdí, že mají přístup ke kontaktům policie a vyhrožují nejen cizincům, ale i Řekům, kteří se jich zastávají nebo jen mají na danou situaci jiný názor než Zlatý úsvit.

Charitosovi se komplikuje práce a pohyb po městě, protože z důvodu šetření peněz musel nechat zaparkovaný seat na policejní stanici a začít jezdit hromadnými dopravními prostředky. Detektiv přišel sice na chvíli o jednu ze svých dvou velkých zálib, o svůj oblíbený seat, ale alespoň mu zůstal k dispozici jeho slovník, který mu pomáhá řešit nastalé situace. Jako příklad pojmu, který Charitos hledal ve slovníku, můžeme uvést slovo krach, bankrot. V tomto případě nenabízí slovník žádnou definici, která by odpovídala tomu, co se stalo rodičům manžela Kateriny, kteří byli nuceni po mnoha letech prodat jejich obchod, protože už nemohli unést veškeré daně, které musí platit.

Při vyšetřování vražd se ve vyprávění přesuneme z Athén do oblasti Kalamata, kde se uskutečnily poslední dvě vraždy. Stejně jako Athény, tak i Kalamata vystupuje jako zvláštní postava s jejími obyvateli, všichni mají podobné rysy a jsou více uzavření.

«Πάντως, μην περιμένεις να μάθεις κάτι σπουδαίο» μου λέει.

«Γιατί;»

«Γιατί είναι κλειστή κοινωνία. Έστω κι αν ξέρουν κάτι, θα το κουβεντιάσουν μεταξύ τους, αλλά στους ξένους θα είναι τάφος.» (Str. 216)

Markaris využívá ve vyprávění nejen názvy měst, ale i to, co města nabízí, popisuje město se svými obyvateli, restauracemi, kavárnami..., jedná se o velmi živé vyprávění a čtenář má pocit, jako tam byl společně s Charitosem. Mnoho obyvatel i místní policejní stanice jsou při

hledání pachatele přesvědčení o tom, že vraždu spáchali imigranti, totéž si myslí i žena jedné z obětí. Charitos se často setkává s lidmi, kteří propadají stereotypům týkajících se migrantů a svalují na ně vinu za všechny přestupky, protože to pro ně představuje nejjednodušší řešení. Na druhou stranu si ale Charitos uvědomuje i důvody, proč vůči nim chová mnoho lidí takovou averzi, sám uznává, že jsou v Athénách nebezpečné čtvrti, protože tam žijí nelegální přistěhovalci, kteří se živí prodejem drog.

Charitos se během vyšetřování dostává k příběhům cizinců, kteří přijeli do Řecka za prací. Jsou zde sice považováni za levnou pracovní sílu, ale i přes to se mnohokrát nedočkají slíbené finanční odměny. Jejich zaměstnavatelé jim slibují, že dostanou zapláceno, ale ne ihned, jelikož se ekonomická krize dotkla i jejich podniku.

Detektiv se ale neseťkává jen s přílivem cizinců a s jejich potížemi. Potkává se i s Řeky, kteří vyrostli v zahraničí a do své rodné země se vrátili až v dospělosti. Jedním z nich je i jedna z obětí. Podnikatel, jehož rodiče se s ním přestěhovali do Německa a on se pak v dospělosti vrátil do vlasti a snažil se tu začít podnikat. Ve svých dopisech psal o snaze žít znovu v Řecku plnohodnotný život, o tom, jak se cítí zároveň být Řekem i Němcem, o jeho radosti být zpět ve vlasti a o jeho podnikatelských plánech. Vše se zdálo být perfektní, až do té doby, než narazil na byrokracii, přes kterou se nemohl dostat k potřebným dokumentům a povolením. Potíže s byrokracií se tyčily jako nepřekonatelná zeď mezi ním a jeho podnikatelským snem a nadějí na úspěšný život v Řecku. Nakonec boj s administrativou vzdal a rozhodl se spáchat sebevraždu, která rozpoutala vztek a beznaděj v jeho zaměstnancích pocházejících z Albánie. Ti se na tento popud rozhodli začít vraždit ty, kteří obcházejí zákon a uplácení úředníky, aby získali povolení, která potřebují k úspěšnému podnikání, k jehož fungování následně využívají levnou pracovní sílu imigrantů.

Hlavní témata Markarisových detektivních románů

Extrémní pravice

Jedním z hlavních témat díla *Ψωμί, παιδεία, ελευθερία* je již na začátku práce zmíněná extrémní pravice a politická nacionalistická strana Zlatý úsvit vyznačující se rasismem a xenofobií. Nejprve se s extrémní pravici čtenář setká v Athénách na demonstraci, při které bylo členy Zlatého úsvitu napadeno mnoho cizinců žijících v Řecku. Toto téma se objevuje též v románu *Τίτλοι τέλους*, který začíná napadením dcery Charitose, Kateriny, která je právnička a mezi její klienty patří převážně nelegální přistěhovalci. Příznivci Zlatého úsvitu ji neváhají napadnout přímo před soudem, před zraky ochranky soudu, která se následně ukáže být členem Zlatého úsvitu. Ukazuje se tak, že extrémní pravice je schopná ublížit nejen imigrantům, ale i Řekům, kteří hájí práva cizinců.

Ψωμί, παιδεία, ελευθερία vyšla v roce 2013, tedy tři roky poté, co strana Zlatý úsvit zaznamenala první úspěch ve volbách. Došlo k tomu tak v období politické, ekonomické a migrační krize, kdy se lidé ocitají v těžké situaci. Řecko se ocitlo v ekonomické i politické nestabilitě a stalo se předmětem mezinárodních jednání. Řecká vláda následně přijala memoranda, proti kterým tvrdě vystupoval Zlatý úsvit. Zlatý úsvit byl založen Michaloliakosem v 80. letech, v roce 2012 se strana dostala do parlamentu²³ a dva roky poté i do Evropského parlamentu.²⁴ Je třeba zmínit, že jednání Zlatého úsvitu nezůstává jen u slov, ale svou ideologii dokazují i skutky a nezdráhají se napadnout přistěhovalce. Strana vyhrožovala i lidem, kteří imigrantům poskytovali pomoc. Zlatý úsvit, který si zakládá na čistotě rasy, tedy Řecko jen pro Řeky, slibuje, že vyvede Řecko z ekonomické krize a ochranu sociálně slabších, čímž si získává volební hlasy.

Dalším problémem, který přinesla krize, byla horší dostupnost bezplatné lékařské péče, proto Zlatý úsvit vytvořil spolek lékařů opět ale k dispozici pouze etnickým Řekům. Podobně nejchudším rozdává potraviny ale také pod podmínkou, že se potřební prokážou být etnickými Řeky.

Členové strany byli obviněni z různých trestných činů. Příslušníci strany Zlatého úsvitu se nezdráhají zaútočit ani na ženy a děti. Hlavní kauzou se stala vražda rappera a levicového

²³ Viz HRADEČNÝ, Pavel, Růžena DOSTÁLOVÁ, Věra HROCHOVÁ, Pavel OLIVA, Konstantinos TSIVOS a Vladimír VAVŘÍNEK. Dějiny Řecka. Vydání třetí. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-456-0. Str. 598

²⁴ Viz Η μακρά κρίση της Χρυσής Αυγής [online]. 03.06.2019 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://www.kathimerini.gr/politics/1027134/i-makra-krisi-tis-chrysis-aygis/>

aktivisty, Pavlose Fyssase²⁵, ke které došlo v roce 2013. Za jeho vraždu byl v r. 2020 obviněn a dostal doživotí příznivec hnutí Jorgos Rupakias. Řecký soud v tentýž roce uznal vinnými ze zločinu lídry a členy Zlatého úsvitu, kteří byli odsouzeni za vedení zločinné organizace.²⁶ Nikos Michaloliakos, lídr Zlatého úsvitu, byl odsouzen na 13 let vězení.²⁷

Nezaměstnanost mladých lidí

Nezaměstnanost je ústřední téma románu *Περίωση*, který byl poprvé publikován v roce 2011. Podle článku ze srpna 2011 se nezaměstnanost v Řecku pohybovala na více než 16 %, oproti předchozímu roku vzrostla o 4 %. V roce 2013 byla nezaměstnanost 27,8 %. Největší podíl nezaměstnaných tvořili mladí lidé do 24 let, v této věkové skupině bylo bez práce až 40 % z nich. Z toho důvodu mnoho mladých odešlo za prací do zahraničí. Se zvyšující se nezaměstnaností souvisí také snižování platů a propouštění ve státní sféře, která dříve představovala stálý plat a jistotu práce.

Podle studie uskutečněné na univerzitě v Soluni během let 2010 a 2013 odešlo z Řecka za prací a lepší životní úrovní více než 120 000 mladých vzdělaných lidí, protože jim Řecko nemohlo nabídnout dostatek pracovních pozic a dobrou finanční situaci.²⁸ K roku 2016 z Řecka kvůli krizi odešlo více než 427 000 lidí, jejich motivem byla snaha najít si práci.²⁹

Podle Sotirise Jeorganase, profesora ekonomie na londýnské univerzitě, odešlo z Řecka od začátku ekonomické krize do roku 2019 asi jen 250 000 lidí. V médiích se ale dočteme, že se jedná asi o 500 000 lidí. Jeorganas tento rozpor vysvětluje tím, že statistiky neberou v potaz

²⁵ Viz TZIOVAS, Dimitris. GREECE IN CRISIS: The Cultural Politics of Austerity. Londýn, 2017. ISBN 9781784538453. Str. 240

²⁶ Viz Zlatý úsvit zasedal v řeckém parlamentu, nyní soud uznal jeho představitele vinnými ze zločinného spolčení. ČT 24 [online]. 7. 10. 2020 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3201333-zlaty-usvit-zasedal-v-reckem-parlamentu-nyni-soud-uznal-jeho-predstavitele-vinnymi-ze>

²⁷ Viz Tvrdé tresty pro řecké ultrapravicové exposlance, odsouzených je 40. Novinky.cz [online]. 14. 10. 2020 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/tvrde-tresty-pro-recke-ultrapravicove-exposlance-odsouzenych-je-40-40339246>

²⁸ Viz Z Řecka mizí mozky. Od začátku krize emigrovalo už 120 tisíc specialistů. IDNES [online]. 2013, 9. 4. 2013 [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/recko-opousteji-specialiste.A130409_163914_eko-zahranicni_neh

²⁹ Viz Z Řecka kvůli krizi odešlo už více než 427 tisíc lidí. Motivem pro odchod je snaha najít si zaměstnání. Hospodářské noviny [online]. 3. 7. 2016 [cit. 2021-02-05]. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-65356260-z-recka-kvuli-krizi-odeslo-uz-vice-nez-427-tisic-lidi-motivem-pro-odchod-je-snaha-najit-si-zamestnani>

ty, kteří se ze zahraničí vrátili zpět do Řecka a pokud někdo odešel víckrát, tak znovu započítávají každý jeho odchod ze země. Podle Jeorganase by se počet Řeků, kteří odešli v posledních letech ze země, dal odhadnout na základě počtu Řeků žijících trvale v jiných státech v porovnání s tím, kolik jich tam žilo před krizí.³⁰

S problémem najít si včas práci je spojeno mnoho dalších potíží, jedním z častěji citovaných je otázka založení rodiny. Mnoho mladých lidí je nuceno žít dlouho se svými rodiči a z finančních důvodů raději odkládají založení rodiny.

Podle Eurostatu bylo v roce 2020 nezaměstnaných 37,5 % mladých lidí do 25 let.³¹ Dalším zajímavým údajem je počet Řeků, kteří se ocitli pod hranicí chudoby z důvodu vládních škrtů, na konci roku 2011 to byla jedna pětina obyvatel. Podle řeckého statistického úřadu ΕΛΣΤΑΤ (Ελληνική Στατιστική Αρχή) žilo v roce 2016 21,4 % obyvatel pod hranicí chudoby, v roce 2015 to bylo 36 % Řeků. Riziko chudoby se podle údajů ΕΛΣΤΑΤ v roce 2019 snížilo.³²

³³ S nástupem ekonomické krize souvisí také počet sebevražd, který se od jejího vypuknutí do roku 2011 zvýšil o 43 %. Byly mezi nimi případy, kdy sebevrazi nechali vzkaz, že se rozhodli ukončit svůj život z ekonomických důvodů.³⁴

Vše výše zmíněné se reflektuje i v detektivních románech. Kromě jiného je zde vyzdvíženo, že mnoho mladých čerstvě vystudovaných lidí přemýšlí nad odchodem za prací do zahraničí. Ve stejné situaci se ocitá také dcera Charitose, která nemůže sehnat práci jako právnička,

³⁰ Viz ΓΕΩΡΓΑΝΑΣ, ΣΩΤΗΡΗΣ. Τι σκέφτονται οι νέοι που έφυγαν από την Ελλάδα [online]. 2013, 15. 12. 2019 [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <https://www.kathimerini.gr/opinion/1056285/ti-skeftontai-oi-neoi-poy-efygan-apo-tin-ellada/>

³¹ Viz Eurostat: Στο 37,5% η ανεργία των νέων στην Ελλάδα τον Μάιο του 2020. Εθνος [online]. 2020, 01.09.2020 [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: https://www.ethnos.gr/oikonomia/121792_eurostat-sto-375-i-anergia-ton-neon-stin-ellada-ton-maio-toy-2020

³² Viz ΝΙΚΑΣ, ΣΩΤΗΡΗΣ. ΕΛΣΤΑΤ: Κάτω από το όριο της φτώχειας το 21,4 % των Ελλήνων. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ [online]. 2016, 23.06.2016 [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <https://www.kathimerini.gr/economy/local/864673/elstat-kato-apo-to-orio-tis-ftocheias-to-21-4-ton-ellinon/>

³³ Viz ΕΛΣΤΑΤ : Χώρα φτώχειας η Ελλάδα – Σε 9.382 ευρώ το μέσο ατομικό εισόδημα. IN.gr [online]. 2020, 19. 6. 2020 [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <https://www.in.gr/2020/06/19/economy/elstat-xora-ftoxeias-ellada-se-9-382-eyro-meso-atomiko-eisodima/>

³⁴ Viz Počet sebevražd v Řecku prudce vzrostl. Může za to ekonomická krize Zdroj: https://www.lidovky.cz/svet/pocet-sebevrazd-v-recku-prudce-vzrostl-muze-za-to-ekonomicka-krize.A130911_110227_In_zahranici_msl. Lidovky [online]. 2020, 11. 9. 2013 [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/pocet-sebevrazd-v-recku-prudce-vzrostl-muze-za-to-ekonomicka-krize.A130911_110227_In_zahranici_msl

a přemýšlí proto nad odjezdem do zahraničí.³⁵ Podobně se i v díle *Ψωμί, παιδεία, ελευθερία* objevuje problematika odlivu mladých a vzdělaných lidí do zahraničí kvůli lepším pracovním příležitostem.

Těž se v příbězích promítá zvětšující se nestabilita ve státním sektoru. Toto téma je nejvýraznější v románu *Ψωμί, παιδεία, ελευθερία*, ve kterém po znovuzavedení drachmy dochází k velkému propouštění ve státním sektoru a ke krácení či pozastavení platů. To se dotkne i Charitose a jeho kolegů, kteří se ocitnou ze dne na den bez příjmů.

Problémy se zaměstnáním a nízkými platy stojí také za některými případy, ke kterým je povolán detektiv Charitos. Jedná se o případy, u kterých je třeba posoudit, zda se jednalo o sebevraždu. Téma sebevražd souvisí s vysokou nezaměstnaností především mladých lidí a s pocitem zoufalství, který se v nich probouzí. Jsou přesvědčeni, že se o sebe nejsou schopni sami postarat a že by se nedokázali postarat ani o své rodiny. Detektiv se nezabývá pouze sebevraždami mladých, ale v díle se objevuje např. i hromadná sebevražda důchodkyň, které nechtěly více zatěžovat řecký stát. Dalším případem je sebevražda podnikatele, který se takto rozhodl ukončit svůj život z důvodu pocitu bezmocnosti a nenaplnění jeho plánů. Nemohl docílit svého podnikatelské záměru z důvodu řecké byrokracie. Jeho cílem bylo investovat v Řecku, a posílit tak postavení nejen svoje, ale také přispět k modernizaci státu.

V románech je ukázáno i to, že navzdory vysoké nezaměstnanosti, si lze najít uplatnění a místo na trhu. To dokazuje Katerina se svou kamarádkou Maňou, které se rozhodly společně podnikat. Začalo se jim dařit, a tak se Katerina definitivně rozhodla zůstat v Řecku a neodjíždět za prací, jak původně chtěla.

Migrace

Migrace je palčivým problémem současného Řecka a jedním z hlavních témat detektivních románů. Nejvýrazněji se téma cizinců, uprchlíků a nelegálních migrantů objevuje v románu *Τίτλοι Τέλους*, kde se čtenář dostává do prostředí, ve kterém pracují Albánci a vidí jejich pracovní podmínky v době ekonomické krize.

³⁵ Viz KROC, Vladimír. Nezaměstnanost v Řecku za rok stoupla o víc jak třetinu. IROZHLAS [online]. 2011, 12. 8. 2011 [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/ekonomika/nezamestnanost-v-recku-za-rok-stoupla-o-vic-jak-tretinu-_201108121120_mtaborska

V Τίτλοι Τέλους se nejvíce setkáváme s Albánci pracujícími pro řecké firmy a v zemědělství. Ti jsou využíváni jako levná pracovní síla stejně jako ostatní přistěhovalci z chudších států. Často za svou práci nedostanou zapláceno vůbec, někdy dostanou jen velmi málo v porovnání s běžnými platy a někdy pracují jen za jídlo. Podle článku z roku 2015 se mnozí Albánci vrací domů do Albánie bez peněz, jelikož nedostali zapláceno, protože jim zaměstnavatelé tvrdili, že nemají přístup k penězům z důvodu zavřených bank nebo je postihla krize natolik, že v době výplat neměli dostatek peněz na vyplacení mezd svých pracovníků.³⁶

Podle článku z roku 2008 se v Athénách odehrávaly potyčky, které velmi často souvisely s prodejem drog, často zde figurovali přistěhovalci z Afriky nebo Afghánistánu. Petros Markaris ve své knize Τίτλοι Τέλους upozorňuje na obchod s drogami a potyčky mezi gangy a jednotlivci, do kterých jsou často zapleteni nelegální přistěhovalci. Lze soudit, že i to mělo velký vliv na politické smýšlení řeckých občanů, a mnozí z nich se proto obrátili k extrémní pravici.³⁷

Je potřeba zdůraznit, že Markaris nenahlíží na přistěhovalce pouze negativně, naopak ve svém díle kritizuje jednotný pohled společnosti na migranty. V rozhovoru pro periodikum El País se vyjádřil k tématu migraci následovně:

„Multikulturní společnost neexistuje, co existuje, je společnost, tvořená více obcemi. Národnostní skupiny se nemísí. Němci nemůžou předpokládat, že Syřané nebo Íráčané přijmou jejich ústavu. Je potřeba přijmout, že to jsou odlišní lidé s odlišným způsobem života.“

Jako příklad v jednom ze svých románů uvádí příběh imigranta, který od mala vyrůstal v Německu a naučil se mnoho od Němců, oblíbil si jejich kulinářské umění, ale dodává, že Němci se od něj nenaučili nic.³⁸

V rozhovoru pro periodikum El Cultural v roce 2016 Markaris řekl o imigraci, že nemůžeme očekávat, že Evropa bude schopná přijmout uprchlíky, když se často v rámci samotných států

³⁶ Viz ROUBALOVÁ, Barbora. Stále je tu lépe než doma, říkají Albánci pracující v Řecku [online]. 12. 7. 2015 [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/stale-je-tu-lepe-nez-doma-rikaji-albanci-pracujici-v-recku/r~fae8b81e257f11e59c300025900fea04/>

³⁷ Viz MIHALCO, Zdeněk. Centrum Atén se plní imigranty. Místní se stěhují pryč [online]. 6. 10. 2008 [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/centrum-aten-se-plni-imigranty-mistni-se-stehuji-pryc/r~i:article:618571/>

³⁸ Viz SEGURA, CRISTIAN. Literatura sin personajes extraordinarios: Petros Márkaris y Francesc Serés dialogan sobre migración y sus fuentes de inspiración. El País [online]. 23. 4. 2017 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: https://elpais.com/ccaa/2017/04/22/catalunya/1492884983_827625.html

lidé neumí přijmout a tolerovat navzájem. Jako příklad uvádí vztah Španělska a Katalánska, které se snaží odtrhnout od Španělského království, protože mezi nimi panují neshody a neumí najít společnou řeč. Jako další příklad zmiňuje Belgie, ve které žijí lidé více národností a panují zde konflikty mezi Vlámky a Valony.

„Evropská unie je založená na penězích a financování, a nikoliv na kulturních a lidských hodnotách. Co se uprchlíků týče, Evropa, stejně jako kdokoliv jiný, má strach z cizího a neznámého. Vzhledem k tomu, že jsme nenašli jiný způsob, žijeme teď všichni vedle sebe, ale v různých komunitách. Tato situace je příznivá pro extrémní pravici, která staví na tom, že se musíme chránit před těmi neznámými cizinci, kteří jsou považováni za násilníky, barbary, vrahy.“³⁹ V Řecku za zvyšující se popularitou extrémní pravice navíc stála vysoká nezaměstnanost viz výše.

Podle Markarise v letech 1967 - 1974 policie vždy vyhledávala komunisty, kterým by přišla zločin či vraždu, a tím se považoval případ za vyřešený. Dnes je snadná kořist přistěhovalce, je snazší jakoukoliv vinu svést na něj než se případy dále zabývat. Dochází tak ke stereotypnímu jednání, což se velmi promítá v románu *Τίτλοι Τέλους*, ve kterém mnozí lidé i policie automaticky obviňují z vraždy přistěhovalce a rozčiluje je, když chce detektiv Charitos případ nadále vyšetřovat.

³⁹ Petros Márkaris: "Los valores en Europa son un chiste comparados con el dinero." El Cultural [online]. 1. 4. 2016 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://elcultural.com/petros-markaris-los-valores-en-europa-son-un-chiste-comparados-con-el-dinero>

Detektiv Charitos

Poprvé jsme se mohli seznámit s detektivem Charitosem v románu *Νυχτερινό Δελτίο*, který vyšel v roce 1995. Kostas Charitos je běžný člověk, který rád tráví čas doma se svou ženou Adriani, celou rodinou a přáteli. Pracuje jako policejní komisař a je vedoucí oddělení pro vyšetřování vražd.

Charitos je středního věku, pochází z vesnice v Epiru a žije se svou manželkou v athénské čtvrti Pangrati. Charitos si nevybral povolání policisty, protože by se jím toužil stát, ale byla to pro něj jediná příležitost, jak opustit svou rodnou vesnici, ze které se chtěl vymanit. Získal dobrou pracovní pozici, ale navzdory tomu, že si ho v práci váží a dokázal si získat respekt svého nadřízeného, netěší se velkým privilegii. Je tomu tak pravděpodobně z toho důvodu, že odmítá podřídít svůj způsob vyšetřování novým konvencím a vyhovět tak zájmům některých politiků a jiných vlivných osob.

Detektiv žije se svou ženou Adriani a společně vedou monotónní život, nejezdí na dovolenou, ani nemají mnoho koníčků, jen rádi tráví čas s celou rodinou a občas vyrazí na jídlo do města. Adriani je žena v domácnosti, která se ráda dívá na televizi a tráví čas vařením, zatímco Charitos si doma listuje ve slovnících a pochutnává si na jídle od své manželky. Adriani překypuje znalostmi přísloví a lidových rčení, které umí použít v každé příležitosti.

Pokud dojde někdy k jakýmkoliv neshodám v rodině, většinou je vyřeší talíř dobrého jídla a společná večeře. Spolu mají dceru Katerinu, která žije se svým manželem, který je povoláním lékař. Katerina vystudovala právnickou fakultu díky svým rodičům, kteří jí platili studium na vysoké škole, ačkoliv sami mnoho peněz nemají. I po úspěšném dokončení studií na Právnické fakultě v Soluni má však Katerina problémy s nalezením práce.

Charitos se svou manželkou nesdílí zálibu sledování televize, protože ho zprávy přivádí do nepohody, má už tak dost starostí s případy, které řeší v práci. Má ovšem již zmíněné dvě záliby, jednou z nich je jeho auto Fiat 131 Mirafiori a následně Seat a druhou je pročitání slovníků, které mu pomáhají chápat situace, ve kterých se ocitá a dávají mu možnost srovnávat je s dobou, kdy slovníky vyšly. Například v díle *Τίτλοι τέλους* čteme spolu s Charitosem z jednoho slovníku hesla týkající se moderní ekonomiky. Definice jednotlivých slov jsou zapojeny do příběhu a tvoří důležitý prvek vyprávění.

‘Οσον αφορά την κωλοσιεργία, αυτή έχει προχωρήσει πολύ από την εποχή του Δημητράκου, που θεωρούσε ότι ήταν η παρεμπόδισης των εργασιών ιδ. της Βουλής ή άλλου συνεδρίου. Σήμερα έχει

γίνει θεσμός που εξασφαλίζει την ασφάλεια του εργαζομένου στο Δημόσιο. Κάνεις το λιγότερο δυνατό και όσο γίνεται πιο αργά, γιατί έτσι έχεις το κεφάλι σου ήσυχο και δεν κουράζεσαι. Αν σ'αυτά τα δυο επισυνάψουμε και την ανικανότητα, που είναι διάχυτη, να το το τρίπτυχο. Ο δύστυχος Μακρίδης δεν μπορούσε να συλλάβει την έκταση της ανικανότητας, γιατί ήταν Γερμανός και δεν καταλάβαινε ότι στην Ελλάδα δεν επιλέγονται οι άριστοι. Γι'αυτό και βρήκαμε τη διαδικασία που ο Μακρίδης τη βάπτισε δαίμονα. Δεν είναι δαίμονας, είναι το μέσο για τη διασφάλιση της ανικανότητας των ημετέρων.

Charitos občas nostalgicky vzpomíná na minulosť a snaží sa čeliť zmenám, ke ktorým dochádza v dnešnej spoločnosti. Je zastáncem pravice a v listopadu 1973 se v době diktatury zúčastnil potlačení vzpoury na Polytechnické univerzitě v Athénách. Považuje období junty za jednu z kapitol svého života a kariéry, ke které se musí vracet při vyšetřování několika vražd. V takovém případě se rád obrací o pomoc na svého přítele Zisis, který stál na straně levice a dokáže na situaci nahlížet z jiného úhlu pohledu než Charitos. Společně konzultují vyšetřování a Zisis se snaží být Charitosovi co nejvíce nápomocný v jakékoliv situaci.

Charakteristickým rysem detektiva je také Charitosova již zmíněná nechuť učit se moderním technologiím, on sám odmítá používat moderní technologie k rozklíčování případů. A snad ještě více než počítačům se snaží vyhýbat médiím a novinářům, ke kterým chová velké nesympatie, protože kvůli nim jen ztrácí čas. Charitos rozlišuje novináře podle jejich oblečení, nejvýraznější novinářkou se tak stává nepříjemná malá paní se sukní a výraznými růžovými silonkami, které nosí po celý rok. Vyniká tak nad ostatními novináři nejen uštěpačnými poznámkami, ale i stejně nepříjemnou barvou oblečení. Charitos má rád svůj klid na práci a je nerad vyrušován otravnými novináři, kterým dá pár odpovědí a snaží se jich co nejrychleji zbavit.

Při vyšetřování případů mu pomáhá perfektní orientace v Athénách a znalost jednotlivých čtvrtí a všeho, co se v nich ukrývá. Rád komentuje dopravní situaci a probíhající stávky, se kterými se setkává celkem často, protože v rámci vyšetřování potřebuje jezdit po celém městě. Jeho přímým nadřízeným je Gikas, který se musí snažit vyhovět i jiným zájmům než pouze dopadení vraha, protože často musí splňovat požadavky různých politiků či ministerstev. Gikas si je vědom schopností Charitose a pokud může, snaží se mu vyhovět, je si vědom, že pokud ho neposlechne, často toho pak lituje.

«Δεν πιστεύω να έχουν κάποια σχέση με τους φόνους, αλλά να μην τους αφήσουν, αν δεν τους ανακρίνουμε κι εμείς. Μπορεί κάτι να είδαν εκεί που τριγύριζαν.» Αυτά, και θα σας κρατάω ενήμερο, του λέω, ενώ πηγαίνω πάλι προς την πόρτα.

«Κάθε φορά που δε σ'ακούω, το μετανιώνω». Φωνάζει πίσω μου σε μια έξαρση ειλικρίνειας.⁴⁰

Charitos je zodpovědný za výsledky svého týmu, který řídí. Při vyšetřování spoléhá na intuici a na své mnoholeté zkušenosti. Raději volí tradiční metody vyšetřování a potřebuje čas na to, aby si zvyknul na nové vyšetřovací postupy, které zahrnují např. posudky psychologů nebo nové technologie. Ze začátku je ke každé novince velmi skeptický. Vše, co se informatiky týká má na starosti jeho kolegyně Kula, na kterou se rád s důvěrou obrací.

Αφησα την Κούλα μόνη της να φυλάει τα μπόσικα, γιατί ξέρει καλύτερα απ' όλους μας το Διαδίκτυο και, αν χρειαστούμε κάτι, μπορεί να μας βοηθήσει άμεσα.⁴¹

Charitos jí mnohdy zadává nesplnitelné úkoly, protože sám nerozumí fungování digitálního světa. Podobně jako počítačům a moderním technologiím nedůvěřuje ani psychologii. Nakonec ale změnil na psychologii názor, protože mu psychologka Maňa pomůže rozklíčovat jeden složitý případ, dokáže odhadnout profil vraha a jeho pravděpodobné důvody, kvůli kterým páchá vraždy.

Díky těmto kolegyním z informatiky a psychologie se z Charitose stává otevřenější člověk, který dokáže uznat, že při vyšetřování případů můžou pomoci i jiná odvětví.

Autor chtěl vytvořit hlavního hrdinu románů jako člověka, který vede běžný a monotónní život. Nicméně i ta nejobyčejnější hlavní postava měla mít rys, který by ji odlišil od ostatních a díky kterému by zaujala čtenáře. V případě komisaře Charitose se jedná o zálibu ke slovníkům a jeho oblíbené auto Fiat 131 Mirafiori, které přitahuje pozornost tím, že málokterý kolemjdoucí pozná, co je to za typ auta. Později detektiv vystřídal Fiata za Seata, ke kterému si získal podobný vztah.⁴²

⁴⁰ MARKARIS, Petros. Τίτλοι Τέλους. Athény: Gavriilidis, 2014. Str. 205. ISBN 9789605761462.

⁴¹ Ibid. Str. 206

⁴² Viz ΜΑΡΚΑΡΗΣ, ΠΕΤΡΟΣ. Κατ' εξακολούθηση. Αθήνα: ΓΑΒΡΗΛΙΔΗΣ, 2017. ISBN 978-960-576-675-7. Str. 19 - 20

Podle Markarise je také důležité, aby byl hlavní hrdina detektivního románu sympatický svým čtenářům, měl by tedy být kladnou postavou podobně jako hlavní hrdinové již zmiňovaných autorů Vázquez Montalbána nebo Iana Rankina.

Pro oba autory bylo důležité, aby si všichni hlavní hrdinové získali sympatie čtenářů, ať už v průběhu vyprávění nebo až na konci románu.⁴³ Markaris ve své autobiografické knize *Κατ' εξακολούθηση*⁴⁴ popisuje, jakým způsobem se snažil dosáhnout toho, aby si získal Charitos přízeň čtenářů a působil na ně sympaticky, i přesto že je povoláním policista, což je zaměstnání, které v lidech nebudí sympatie.

Nápad na vytvoření postavy Kostase Charitose se zrodil v době, kdy Markaris pracoval na scénáři k seriálu *Anatomie zločinu* (*Ανατομία ενός Εγκλήματος*).

„Počátkem třetího roku, když jsem začal psát scénáře ke třetí řadě, uviděl jsem před sebou najednou tříčlennou rodinu: muže, ženu a jedno dítě. Tehdy jsem ještě nevěděl, že dítě bude holčička. Jednalo se o typickou, řeckou, maloměstskou rodinu. Moje první reakce na tuto myšlenku byla negativní, už jsem se v předchozích dílech tohoto seriálu zabýval příliš mnohokrát maloměstskými postavami. Ten muž byl ovšem velmi tvrdohlavý. Vídal jsem ho před sebou každé ráno, jako by to byl živý člověk. To se pro mě v určitém okamžiku proměnilo v mučení, protože mi jeho přítomnost nedovolovala soustředit se na psaní scénářů. Proto jsem si jednoho dne řekl: „Aby mě mohl takto mučit, pak musí být policista, nebo zubař.“ A tak se zrodil Kostas Charitos, hlavní postava nejen románů týkajících se krize, ale i všech mých ostatních detektivních románů.“⁴⁵ V románech se podařilo ukázat detektiva nejen v roli policisty, ale i jako běžného člověka, čímž si získal sympatie čtenářů.

V postavě Charitose najdeme i některé autobiografické prvky autora. Petros Markaris na otázku, zda se s Charitosem v něčem podobá, odpověděl: „Podobáme se jen v našem ironickém pohledu na Athény a Athéňany. Další podobnost se netýká Charitose, ale jeho ženy Adriani. Adriani je stejná jako moje maminka. Když chci napsat, co říká Adriani, popřemýšlím, co by řekla moje maminka, a napíšu přesně to.“⁴⁶

⁴³ Ibid. Str. 22 - 23

⁴⁴ ΜΑΡΚΑΡΗΣ, Πέτρος, *Κατ' εξακολούθηση*. Athény: ΓΑΒΡΗΛΙΔΗΣ, 2017. ISBN 978-960-576-675-7.

⁴⁵ Rozhovor s autorem ze dne 15.2. 2021 (celý rozhovor v příloze)

⁴⁶ Rozhovor s autorem ze dne 15.2. 2021 (celý rozhovor v příloze)

Charitos a Adriani se sice podobají rodičům Markarise, ale nejsou s nimi zcela totožní. Markaris popisuje jeden z hlavních rozdílů, který odlišuje hlavní postavy románu od jeho vlastních rodičů, a tím je jejich původ. Rodina Petrose Markarise je sice řeckého původu, ale pochází z Konstantinopole, zatímco rodina Charitose je původem z pevninského Řecka. Podle Markarise byla v Konstantinopoli lepší úroveň života ve srovnání s tehdejší situací v Řecku. Co ovšem opět spojuje autora s protagonistou je to, že oba pocházejí z uzavřené společnosti, Charitos vyrostl v poválečném řeckém venkově, zatímco Markaris v uzavřené společnosti řecké menšiny.⁴⁷

⁴⁷ Viz ΜΑΡΚΑΡΗΣ, ΠΕΤΡΟΣ. Κατ' εξακολούθηση. Αθήνα: ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ, 2017. ISBN 978-960-576-675-7. Str. 33 - 34

Athény v trilogii Petrose Markarise

Kriminální případy se řeší v athénských ulicích, jež zná detektiv z paměti. Jsou místem, ve kterém se odehrává soukromý život Charitose a jeho rodiny a jsou také pracovním působištěm detektiva.

To, že mají Athény jednu z hlavních rolí v díle Markarise, není v žánru detektivních románů nic nového. Města samotná zastávají velmi často v detektivních románech důležitou funkci. V případě Markarise to jsou především již zmíněné Athény, nebo Istanbul v díle „Παλιά, πολύ Παλιά“, u Simenona je to Paříž, zatímco Montalbán zasadil své příběhy do Barcelony.

Do Athén se Markaris přestěhoval až v dospělosti a získal si k městu vztah lásky i nenávisti. Uchvacují ho na měště protiklady, Athény nabízí pokaždé jinou tvář a vždy dokážou překvapit. Autor zdůrazňuje rozdíl mezi nočními a denními Athénami, říká, že krásu, kterou ztrácí přes den, získávají v noci.⁴⁸ Athény jsou neodmyslitelnou součástí příběhu a jsou zásadní pro vývoj děje.

Hlavní město Řecka je ukázáno ze všech možných úhlů pohledu, jsou zde pojmenované ulice, po kterých se detektiv pohybuje a vykresluje se před námi skutečná mapa Athén. V románech jsou popsány athénské čtvrti, ve kterých se odehrávají jednotlivé části příběhu, místa, kde se stala vražda, kde bydlí blízcí zavražděného nebo hlavní podezřelí. Neodmyslitelným místem jsou kavárny, do kterých Charitos zamíří vždy v případě, kdy se potřebuje dozvědět, zda někdo z obyvatel daných čtvrtí ví něco o vraždě, případně, zda zná zavražděného nebo jeho rodinu, známé či kamarády.

Η μόνη λύση είναι να κάνουμε μια επίσκεψη στις οικογένεις των θυμάτων. Αλλά πρώτα θέλω να κάνουμε μια γύρα στα καφενεία. Αν ο δολοφόνος ήρθε από την Αθήνα, τότε είναι πιθανό να θέλησε να πάρει πληροφορίες για τα θύματά του.⁴⁹

Charakteristika míst často souvisí i s povahou daných postav, Charitos si mnohokrát dělá úsudky o obětech a svědcích podle místa, kde bydlí nebo kde mají podnikání. Ukažme si to na příkladu jedné vraždy, ke které došlo zastřelením. Uskutečnila se ve velmi klidné čtvrti, na celkem otevřeném místě v momentě, kdy se většině obyvatel okolních domů opírá do oken sluníčko, takže mají stažené žaluzie a puštěné klimatizace, přes jejichž hluk neslyší nic, co

⁴⁸ Viz ΜΑΡΚΑΡΗΣ, ΠΕΤΡΟΣ. Κατ'εξακολούθηση. ΑΘΗΝΑ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΑΒΡΙΗΛΙΑΔΗΣ, 2017. ISBN 978-960-576-675-7. Str. 97 - 102

⁴⁹ ΜΑΡΚΑΡΙΣ, Petros. Τίτλοι Τέλους. Αθήνα: Gavriilidis, 2014. Str. 215. ISBN 9789605761462.

se děje v okolí. Když se jich jde policie ptát, zda slyšeli výstřel nebo někoho viděli, odpovídají velmi stručně, že o ničem nevědí, obyvatelé jsou stejně uzavření jako byty v této čtvrti.

Εξαρτάται από την ώρα που έγινε ο φόνος. Αν έγινε μέραμ, δε θα ήταν κανείς εδώ. Αυτοί εξαφανίζονται μόλις ξημερώνει και γυρίζουν τη νύχτα για να κοιμηθούν. Αν βρήκαν νεκρό τον Δεμερζυή, το έβαλαν στα πόδια και δε θα τους βρούμε ποτέ. Αν ο φόνος έγινε νύχτα, τότε έχουμε κάποιες ελπίδες, αλλά δεν είμαι αισιόδοξος.⁵⁰

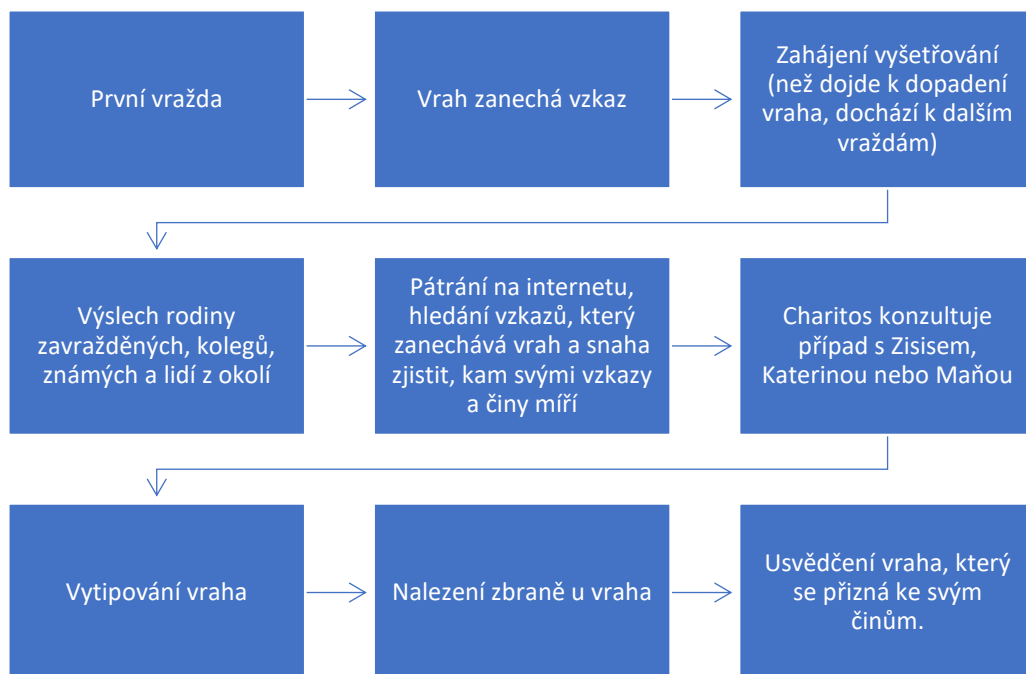
V románech hlavní hrdina komentuje dopravní situaci nebo časté stávky a dopravní zácpy. Autor nás svým vyprávěním vtáhne do města takovým způsobem, že se cítíme jako obyvatelé Athén, jako bychom se nacházeli po boku detektiva. Provede nás po městě lépe než průvodce, nebojí se nám ukázat tmavé i světlé stránky Athén.

Hlavní město je často chaotické, ale zároveň zde můžeme najít místo k odpočinku nebo klidné procházce. Někdy naopak rušné athénské ulice napomáhají vrahovi k rychlému útěku nebo se za hluk velkoměsta může schovat výstřel.

⁵⁰ MARKARIS, Petros. Ψωμί, παιδεία, ελευθερία. Athény: Gavriilidis, 2012, str. 67, 68. ISBN 9789603368670.

Rovina vyšetřování vražd

Jedná se o základní dějovou linii, která slouží jako kostra románu, jako prostředek autora pro popis aktuální politické a sociální situace v Řecku. Jak můžeme vidět na následujícím znázornění, pátrání po vrahovi je ve všech románech sestavené stejně, je velmi přímočaré, bez zásadních zápletek a intrik. Vyšetřování se vždy již od začátku ubírá správným směrem, nečeká nás většinou příliš překvapivý závěr. Charitos nemá velké problémy při pátrání po vrahovi, ani nenarazí na falešnou stopu, postupem času a sbíráním důkazů se dopátrá k vrahovi a relativně snadno ho odhalí. Když nalezne u vraha zbraň, kterou zabil své oběti, dojde k jeho usvědčení a vrah se přizná.

Tato hlavní kostra románu se pak nadále rozvětňuje, v pracovní rovině Charitose se objevují další případy trestných činů, mezi něž patří například hromadná sebevražda důchodkyň, které se takto rozhodly, aby již nebyly finanční přítěží pro své rodiny a společnost; napadení jednoho z klientů Kateriny nebo kriminální činnost Zlatého úsvitu atd. Tyto činy sice nesouvisí s hlavní dějovou linií, ale plní více funkcí. Odvádějí pozornost od hlavního vyšetřování, přičemž cílem autora není to, aby čtenář čekal na odhalení vraha, ale aby čtenář pochopil problematiku, na kterou se autor snaží pomocí detektivních příběhů upozornit.

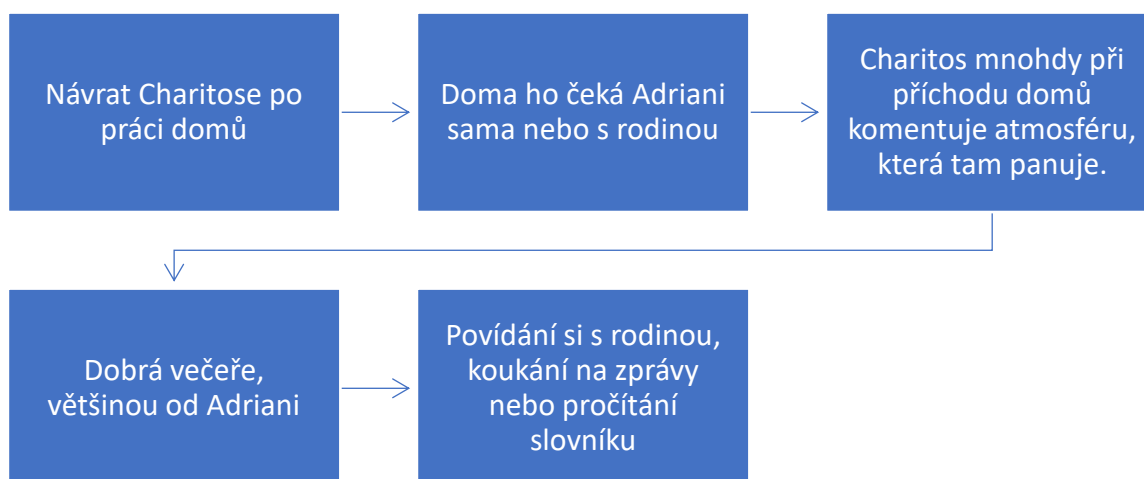
Do pracovní roviny bychom také mohli zařadit opakující se postavy, mezi které patří i Gikas, přímý nadřízený policisty Charitose. Gikas je většinou ve špatné náladě, o čemž již ve dveřích informuje příchozí jeho sekretářka. Gikas si je vědom toho, že Charitos dokáže dotáhnout do konce i velmi složité případy. Stejně tak Charitos zná svého nadřízeného natolik dobře, že v momentech, kdy je potřeba učinit rychlé rozhodnutí, dovolí si ho učinit sám, aniž by svého nadřízeného předem informoval nebo ho žádal o svolení.

Charitos nerad chodí Gikasovi ohlašovat špatné zprávy, ošemetná jsou především témata, která se týkají politických činitelů a médií. Gikas nechce řešit nepříjemné situace s politiky a snaží se tomu předejít. Celkově se Gikasova postava nikam nevyvíjí, ve všech dílech zastává stejnou funkci, díky tomu můžeme předvídat jeho reakce. Mezi kolegy a podřízené Charitose patří Kula, odbornice na práci s počítačem, Papadakis a Dermitzakis, kteří mu pomáhají při řešení případů a taky Stavropulos, který si nikdy neodpustí své nemístné vtipy, na které většinou nikdo nemá náladu. Všichni zaměstnanci spolu velmi dobře vycházejí, Charitos si je vědom, že je obklopen schopnými kolegy a ví, co jim jde nejlépe. A pokud někdo potřebuje pomoc, snaží se mu vyhovět. Občas mezi nimi nastanou vypjatější situace, ty se ale vždy brzy uklidní. Dalšími postavami, které nás provázejí všemi detektivními příběhy, jsou novináři, kteří vždy čekají na Charitose a vrhají se na něho s otázkami, jsou neodbytní a mají štiplavé poznámky i na sebe navzájem.

Katerina, Zisis a Maňa jsou postavami, které se vyskytují napříč celým příběhem, vystupují jak v pracovní rovině, tak i v soukromém životě Charitose, čímž se tyto dvě roviny propojují, a vytvářejí tak ucelený příběh.

Rovina soukromého života

Rovina soukromého života je sice proměnlivější než ta pracovní, ale stále ji můžeme zjednodušeně ukázat na následujícím znázornění. Můžeme na něm vidět části vyprávění, které nechybí v žádném románu. V rámci každého díla se níže znázorněná rutina pravidelně opakuje.

I v tomto případě jsem pro znázornění zvolila základní situaci, která se mnohokrát opakuje, a to převážně, když se vrací Charitos z práce. Nicméně i toto schéma se rozvětňuje podle potřeby příběhu. Obě zmíněné roviny, pracovní i soukromá, se v určitých momentech prolínají.

V obou rovinách se pohybuje Zisis, který je na rozdíl od komisaře zastáncem levice. Charitos se s ním často radí většinou ohledně pracovních i soukromých záležitostí. Zisis tráví s rodinou Charitose mnoho času a velmi často si pochutnává spolu s ostatními na kulinářském umění Adriani.

Další postavou, která prolíná obě roviny, je Maňa, výborná psycholožka, bývalá Charitoseva kolegyně z práce a kamarádka Kateriny. Maňa, stejně jako Zisis, tráví některé večery s rodinou Kateriny a občas pomáhá Charitosovi při řešení složitých případů. Katerina také částečně prolíná obě roviny, jelikož spolu s Maňou otevřela vlastní podnik, a živí se jako právnička, ke které se občas dostávají i případy jejího otce.

Vytvořit v románech prostor pro rodinné a přátelské prostředí bylo velmi důležité k dokreslení postavy Charitose. Autor chtěl vytvořit sympatického policistu, který by se stal oblíbencem

jeho čtenářů a k tomu mu pomohlo ukázat ho v civilu a vidět ho jako běžného člověka, který se těší domů za rodinou, rád tráví čas se svými blízkými a řeší stejné potíže jako většina rodin.

Společné prvky trilogie

Prvním společným prvkem je to, že se všechny tři romány odehrávají v Athénách, pouze v Τίτλοι Τέλους se při vyšetřování na chvíli Charitos vzdálí z Athén do města Kalamata, které se nachází v regionu Messénie. Tam se odehrála vražda, která se velmi podobá těm, které detektiv řeší v Athénách. Hlavní město je popsáno tak, jak ve skutečnosti vypadá, žádné místo, které se v románu vyskytuje, není smyšlené.

Markaris též stejně zpracovává ve zmíněných románech psychologizaci vraha. Hlavním cílem není pouze odhalit, kdo je vrahem, nýbrž proč se daná postava rozhodla vraždit. Je kladen důraz na společenský status postav, na prostředí, ve kterém žijí, na to, jak je ovlivňuje současná sociální a politická situace a minulost samotných postav. Nesetkáme se příliš s intrikami ze strany vraha, detektiv Charitos nenarazí na falešnou stopu a pomocí důkazů postupně zjišťuje, kdo je viník. Pachatel se snaží upozornit na to, proč se rozhodl vraždit. Publikuje vzkazy na internet, posílá je médiím nebo přímo na policii. Snaží se docílit toho, aby se co nejvíce lidí dozvědělo, podle čeho si vybírá své oběti. Ve všech případech se jedná o sériové vrahy. Charitos a jeho tým si jsou většinou jisti, že vraha dopadnou, otázkou je ale kdy, čím déle jim to bude trvat, tím více bude obětí.

Ve všech třech románech se prolíná Charitosův osobní i pracovní život. V díle Περαίωση je sice výraznější předěl mezi prací detektiva a jeho soukromého života, nicméně s každým následujícím románem se tyto dva světy čím dál více prolínají. Poté, co si jeho dcera Katerina otevře kancelář na právní poradenství se svou kamarádkou Maňou, často projednávají stejné případy. Katerina se tedy občas objevuje i v rovině díla, která se zabývá vyšetřováním. Dalším člověkem, se kterým se Charitos často radí, je jeho kamarád Zisis, který umí vnést nový pohled do případu a umí dobře odhadnout a posoudit chování lidí. Naopak v čistě osobní rovině díla vystupuje Adriani, manželka Charitose, která si často ráda rýpne do práce svého muže a kritizuje policisty za jejich neschopnost. Kdykoliv je na scéně Adriani, je tam i jídlo. Adriani vystupuje jako znamenitá kuchařka, která i z mála, co má, dokáže zaplnit celý stůl a pohostit celou rodinu.

Zmíněná díla na sebe přímo nenavazují, jedná se o volná pokračování, jelikož se v každém díle řeší jiný kriminální případ. Nicméně ve všech třech detektivních románech se vyskytují stejné hlavní postavy, s každou knihou získáváme o postavách ucelenější představu o jejich charakteru. Vypravěčem a zároveň hlavní postavou je Charitos. Čtenář je po celou dobu po

boku detektiva, čte jeho vnitřní rozmluvy a zná jeho myšlenky, pochybnosti, ví, kdy má strach, kdy si je nejistý, kdy je naštvaný nebo v dobré náladě.

Dalším společným rysem všech těchto děl jsou hlavní postavy, kromě komisaře a jeho rodiny je to Charitosův dobrý přítel Zisis, kolegové z práce a jeho nadřízený Gikas. S Gikasem má Charitos velmi dobré vztahy, spolupracují spolu mnoho let a navzájem si důvěřují. Komisař se se stejnou důvěrou chová i ke svým podřízeným a kolegům.

Též většina vedlejších postav se prolíná všemi romány. Některé z nich se v díle Markarise příliš nerozvíjí, především se jedná o kolegy Charitose. Mnoho z nich není příliš propracovaných do hloubky, každá má ve vyprávění danou funkční roli, a kromě Charitose a jeho rodiny, známe většinu postav vždy jen z jedné strany, např. jen po pracovní stránce. Jsou to charakterově relativně ploché postavy, které pomáhají dokreslovat děj. Na druhou stranu se postupem vyprávění vykresluje charakter Charitose a je relativně snadné odhadnout chování jeho i dalších postav.

Autor se ve všech románech snaží objektivně informovat o dění v Řecku. Snaží se s nadhledem uchopit to, co tíží současnou společnost a popsat, co vidí kolem sebe. Markaris píše své romány v průběhu krize o aktuálním dění a snaží se upozornit na jednotlivé problémy, ve kterých se ocitá řecký stát.

Zároveň srovnává aktuální dění s historickými událostmi, především s občanskou válkou, která navázala na druhou světovou válku, a juntou, která probíhala v letech 1967 - 1974. Popisuje, jak se dopady těchto událostí stále odrážejí v současné společnosti a že se stále jedná o živá témata. Autor se věnuje historickým událostem, aby mohl snadněji uchopit ty současné. Staví tak proti sobě např. uprchlický problém a období občanské války a připomíná, že mnoho Řeků kdysi také odešlo do zahraničí. Markaris zmiňuje konkrétně Německo a důvody, proč tam mnoho lidí odešlo během občanské války. K vojenské juntě se zase často obrací, když pojednává o příznivcích levice a pravice. Píše o utlačování zastánců levice během vojenské junty, o povstání na Athénské univerzitě a o přeměně společnosti po pádu junty.

Autor ale nezůstává pouze u Německa, ve svém vyprávění překračuje hranice i dalších států, píše o Albánii a o Albáncích pracujících v Řecku, mluví o Syřanech, Íráčanech a dalších uprchlících na řeckém území. Nenechává stranou ani Španělsko a Itálii, státy, které si též prošly ekonomickou krizí a obyvatelé tam zažívali podobnou situaci jako Řekové.

Všechny tři romány též spojuje stejný postup vyšetřování vražd a také jednotvárný soukromý život Charitose.

Recepce Markarisova díla ve Španělsku, Itálii a Německu

Podívejme se na všechna díla Petrose Markarise a jejich překlady do španělštiny, italštiny a němčiny. Níže v tabulkách vidíme, že se do těchto jazyků přeložily takřka všechny publikace Petrose Markarise. Některá jeho díla se dokonce vydala vícekrát, což značí velký zájem čtenářů. Počet edic není uvedený v tabulkách, jelikož již nebyl časový prostor pro dohledávání těchto informací, bylo by ale zajímavé se tímto dále zabývat a zjistit, která díla zaznamenala v daných zemích největší úspěch.

Dále zde můžeme vidět, že Markarise do každého jazyku zpravidla překládá jeden překladatel a překlady vydává jedno nakladatelství. Překlady jdou na trh již velmi brzy po vydání originálu, jak můžeme též vyčíst z tabulek. Co se týče překladů do němčiny, je potřeba zmínit, že je vydává Švýcarské nakladatelství, mohli bychom z toho usoudit, že mají podobný úspěch v obou zemích. Do němčiny překládá Markarisovo dílo Michaela Prinzinger, která se systematicky věnuje překladům novořecké literatury od roku 2000⁵¹ a přeložila již do němčiny 17 jeho děl. Do španělštiny ho překládá Ersi Marina Samará Spiliotopulu a do italštiny přeložil téměř všechny romány, až na dílo *Νυχτερινό δελτίο*, Andrea di Gregorio, který si zakládá na tom, že by měl jednoho autora překládat ideálně vždy jen jeden překladatel. Andrea se věnuje překládání od 90. let a s Markarisem jsou dobří přátelé.⁵²

Díla jsou v tabulkách seřazena podle roku vydání originálu. Barevně jsou vyznačena díla, kterými se zabývám v této práci. Z tabulek vychází, že díla Markarise jsou v těchto jazycích velmi úspěšná. Petros Markaris o úspěchu svých románů v zahraničí tvrdí následující: „V Řecku měly romány o krizi velkou odezvu, ta byla ale stejná i u mých dalších románů. Zajímavější jsou reakce čtenářů v jiných evropských státech. Ve všech třech zemích, které zmiňujete byly romány přijaty s velkým zájmem. Rozdíly nastávají u čtenářské obce, italští a španělští čtenáři, kteří si také prošli složitým obdobím ekonomické krize, měli větší pochopení pro potíže Řeků. Naopak němečtí čtenáři se domnívali, že Řekové platí za svoje chyby, protože mnoho let plýtvali a žili si nad své ekonomické možnosti. Největší odezvu měl můj druhý román s tematikou krize, „Περαίωση“ (Konečná likvidace). Nejedná se pouze o společné zkušenosti související s krizí. Ve státech jižní Evropy, jako v Itálii a Španělsku,

⁵¹ Viz ΦΑΚΕΛΟΣ: Η ελληνική λογοτεχνία στο εξωτερικό: Η Μικαέλα Πρίντσιγκερ για την ελληνική λογοτεχνία στις γερμανόφωνες χώρες. *Literature* [online]. 1. 9. 2017 [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <https://www.literature.gr/fakelos-i-elliniki-logotechnia-sto-exoteriko-i-mikaela-printsigker-gia-tin-elliniki-logotechnia-stis-germanofones-chores/>

⁵² Viz Intervista a Andrea di Gregorio. *Contorni di Noir* [online]. 20. 1. 2014 [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <https://contornidinoir.it/2014/01/intervista-a-andrea-di-gregorio/>

fungují stejné sociální struktury jako v Řecku. To přispívá ke ztotožňování s románem pomocí rodiny. Jedna Španělka mi jednou řekla: „Rodina Charitose je jako moje. Je úplně stejná.“ Pokaždé, když mám autogramiádu v Itálii, někteří čtenáři mi říkají „Adriani je jako moje matka.“ Tomu tak není např. v Německu, kde je způsob života rodin odlišný.“⁵³

Kompletní dílo Petrose Markarise

Νυχτερινό δελτίο, 1995	Περαίωση, 2011
Η ιστορία του Αλή Ρέτζο, 1965	Ψωμί, Παιδεία, Ελευθερία, 2012
Ο Μπρεχτ και ο διαλεκτικός λόγος, 1983	Η Αθήνα της μιας διαδρομής, 2013
Άμυνα ζώνης, 1998	Τίτλοι Τέλους, 2015
Το ημερολόγιο μιας αιωνιότητας, 1998	Τριμερία και άλλα διηγήματα, 2015
Ο Τσε αυτοκτόνησε, 2003	Offshore, 2016
Η Αθήνα πρωτεύουσα των Βαλκανίων, 2004	Σεμινάρια φονικής γραφής, 2018
Βασικός μέτοχος, 2006	Η εποχή της υποκρισίας, 2019
Κατ' εξακολούθηση, 2006	Ο φόνος είναι χρήμα, 2020
Παλιά, πολύ παλιά, 2008	
Ληξιπρόθεσμα δάνεια, 2010	

Překlady Markarisovy tvorby do španělštiny

Název originálu	Rok vydání originálu	Nakladatelství	Název překladu	Roky vydání překladu	Překladatel	Nakladatelství
Νυχτερινό Δελτίο	1995	ΓΑΒΡΗΛΙΔΗΣ	Noticiass de la noche	2000	Ersi Marina Samará Spiliotopulu	Tusquets Editores
Άμυνα Ζώνης	1998	ΓΑΒΡΗΛΙΔΗΣ	Defensa cerrada	2001	Ersi Marina Samará Spiliotopulu	Tusquets Editores
Ο Τσε αυτοκτόνησε	2003	ΓΑΒΡΗΛΙΔΗΣ	Suicidio perfecto	2004	Ersi Marina Samará Spiliotopulu	S. A. Ediciones B
Παλιά, πολύ παλιά	2008	ΓΑΒΡΗΛΙΔΗΣ	La muerte en Estambul	2009	Ersi Marina Samará Spiliotopulu	Tusquets Editores

⁵³ Rozhovor s autorem ze dne 15.2. 2021 (celý rozhovor v příloze)

Η Αθήνα πρωτεύουσα των Βαλκανίων	2004	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	BALKAN BLUES	2012	Ersi Marina Samará Spiliotopulu	B de Bolsillo
Ληξιπρόθεσμα δάνεια	2010	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Con el agua al cuello	2011	Ersi Marina Samará Spiliotopulu	Tusquets Editores
ΠΕΡΑΙΩΣΗ	2011	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Liquidación final	2012	Ersi Marina Samará Spiliotopulu	Tusquets Editores
Ψωμί, παιδεία, ελευθερία	2012	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Pan, educación, libertad	2013	Ersi Marina Samará Spiliotopulu	Tusquets Editores
Η ΑΘΗΝΑ ΤΗΣ ΜΙΑΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	2013	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Próxima estación, Atenas	2018	Montserrat Franquesa Godia	Tusquets Editores
Τριμερία και άλλα διηγήματα	2015	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	La muerte de Ulises	2017	Ersi Marina Samará Spiliotopulu	Tusquets Editores
Τίτλοι Τέλους	2015	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Hasta aquí hemos llegado	2015	Ersi Marina Samará Spiliotopulu	Tusquets Editores
Offshore	2016	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Offshore	2017	Ersi Marina Samará Spiliotopulu	Tusquets Editores
Σεμινάρια φονικής γραφής	2018	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Universidad para asesinos	2020	Ersi Marina Samará Spiliotopulu	Tusquets Editores
Η εποχή της υποκρισίας	2019	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	La hora de los hipócritas	2020	Ersi Marina Samará Spiliotopulu	Tusquets Editores
Η Αθήνα πρωτεύουσα των Βαλκανίων	2004	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Un caso del comisario Jaritos y otros relatos clandestinos	2006	Ersi Marina Samará Spiliotopulu	S.A. Ediciones B
			La espada de Damocles	2012	Lorena Silos Ribas	Tusquets Editores

Πέκλνδν Μνρκνρσννν τννρβν δν ιτνλστνν

Νάεν ορνγνάλν	Ροκ ννδάνν ορνγνάλν	Νακλνδντελστνν	Νάεν πρέκλνδν	Ροκν ννδάνν πρέκλνδν	Πρέκλνδντελ	Νακλνδντελστνν
ΝΥΧΤΕΡΙΝΟ ΔΕΛΤΙΟ	1995	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Ultime della notte	2000	Grazia Loria	Bompiani
Άμννα Ζώνης	1998	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Difesa a zona	2002	Andrea Di Gregorio	Bompiani
«Το ημερολόγνο μνς αωννότητνς»	1998	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Diario di un'eternità. Io e Theo Angelopoulos	2018	Andrea Di Gregorio	La nave di Teseo
Ο Τσε αντοκτόνησε	2003	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Si è suicidato il Che	2006	Andrea Di Gregorio	Bompiani
Η Αθήνα πρωτεύονσα των Βαλκαννών	2004	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	I labirinti di Atene	2008	Andrea Di Gregorio	Bompiani
Βασνκός Μέτοχος	2006	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	La lunga estate calda del Commissario Charitos	2009	Andrea Di Gregorio	Bompiani
Παλιά, πολν παλιά	2008	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	La balia	2009	Andrea Di Gregorio	Bompiani
Ληξνπρόθεσμν δάνενν	2010	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Prestiti scaduti	2011	Andrea Di Gregorio	Bompiani
ΠΕΡΑΙΩΣΗ	2011	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	L'esattore	2014	Andrea Di Gregorio	Bompiani
Ψωμί, παιδεύν, ελενθερύν	2012	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Resa dei conti	2013	Andrea Di Gregorio	Bompiani
Τντλον Τέλονς	2015	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Titoli di coda: Un nuovo caso per il Commissario	2015	Andrea Di Gregorio	Bompiani

			Kostas Charitos			
Τριμερία και άλλα διηγήματα	2015	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	L'assassinio di un immortale. Dalle rotte dei migranti alle indagini del commissario Charitos	2016	Andrea Di Gregorio	La nave di Teseo
Offshore	2016	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Il prezzo dei soldi	2017	Andrea Di Gregorio	La nave di Teseo
Σεμινάρια φονικής γραφής	2018	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	L'università del crimine	2018	Andrea Di Gregorio	La nave di Teseo
Η εποχή της υποκρισίας	2019	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Il tempo dell'ipocrisia	2019	Andrea Di Gregorio	La nave di Teseo
Ο φόνος είναι χρήμα	2020	Εκδόσεις Κείμενα	L'omicidio è denaro	2020	Andrea Di Gregorio	La nave di Teseo

Překlady Markarisovy tvorby do němčiny

Název originálu	Rok vydání originálu	Nakladatelství	Název překladu	Roky vydání překladu	Překladatel	Nakladatelství
Νυχτερινό Δελτίο	1995	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Hellas Channel. Ein Fall für Kostas Charitos	2000	Michaela Prinzinger	Diogenes
Άμυνα ζώνης	1998	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Nachtfalter. Ein Fall für Kostas Charitos	2001	Michaela Prinzinger	Diogenes
Το ημερολόγιο μιας αιωνιότητας	1998	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Tagebuch einer Ewigkeit. Am Set mit Theo Angelopoulos	2019	Michaela Prinzinger	Diogenes

Ο Τσε αυτοκτόνησε	2003	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Live! Ein Fall für Kostas Charitos	2004	Michaela Prinzing	Diogenes
Αθήνα πρωτεύουσα των Βαλκανίων	2004	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Balkan Blues	2005	Michaela Prinzing	Diogenes
Βασικός μέτοχος	2006	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Der Großaktionär	2006	Michaela Prinzing	Diogenes
Κατ'εξακολούθησ η	2006	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Wiederholungstäte r: Ein Leben zwischen Athen, Wien und Istanbul	2008	Michaela Prinzing	Diogenes
Παλιά, πολύ παλιά	2008	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Die Kinderfrau: Ein Fall für Kostas Charitos	2009	Michaela Prinzing	Diogenes
Η Αθήνα της μιας διαδρομής	2013	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Quer durch Athen	2010	Michaela Prinzing	Hanser
Ληξιπρόθεσμα δάνεια	2010	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Faule Kredite. Ein Fall für Kostas Charitos.	2011	Michaela Prinzing	Diogenes
Περαίωση	2011	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Zahltag. Ein Fall für Kostas Charitos	2012	Michaela Prinzing	Diogenes
Ψωμί, παιδεία, ελευθερία	2012	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Abrechnung. Ein Fall für Kostas Charitos	2013	Michaela Prinzing	Diogenes
Τίτλοι τέλους: Ο Επίλογος	2015	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Zurück auf Start	2015	Michaela Prinzing	Diogenes
Τριμερία και άλλα διηγήματα	2015	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Der Tod des Odysseus	2016	Michaela Prinzing	Diogenes
Offshore	2016	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Offshore. Ein Fall für Kostas Charitos	2017	Michaela Prinzing	Diogenes
Σεμινάρια φονικής γραφής	2018	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Drei Grazien. Ein Fall für Kostas Charitos	2018	Michaela Prinzing	Diogenes
Η Εποχή της Υποκρισίας	2019	ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ	Zeiten der Heuchelei	2020	Michaela Prinzing	Diogenes

Co vedlo k překladům Markarisových románů?

Jedním z cílů této práce bylo zjistit, čím Petros Markaris zaujal zahraniční čtenáře a jak se proslavil v Německu, Itálii a Španělsku. Petros Markaris získal mnoho ocenění za své dílo např. cenu Goethe Institutu v Německu, získal ocenění ve Francii a ve Španělsku a jeho dílo sklídilo úspěch i v Itálii. Markaris se díky svým znalostem německého jazyka věnoval a věnuje překladům z němčiny, píše články pro německá periodika a tvoří titulky k německým filmům.

Podle mnohých publikovaných rozhovorů s Petrossem Markarisem nejen v písemné formě, ale také v podobě záznamů na youtube z různých konferencí, je zřejmé, že existuje jakési pomyslné pouto mezi Řeckem, Itálií a Španělskem, a proto mají jeho knihy v těchto státech podobný úspěch. Tímto poutem se mívá ekonomická situace těchto tří států a ekonomicko-sociální krize, kterou si všechny státy relativně nedávno prošly. Také nesmíme opomenout společenskou situaci v těchto zemích. Témata děl Markarise jsou blízká všem výše zmíněným středomořským státům. Mnoho čtenářů se může najít ve vyprávění Markarise a mají možnost se ztotožnit s některými postavami nebo situacemi. Jako příklad lze uvést situaci, se kterou se určitě ztotožní mnoho rodin ve Španělsku i Itálii. Jedná se o situaci, kdy dcera inspektora Charitose, Katerina, která vystudovala práva, nemůže najít práci a musí jí finančně pomáhat rodiče a manžel.

Španělským a možná i italským čtenářům je také blízký způsob vyprávění, mnohá periodika a mnozí literární kritici a autoři přirovnávají detektiva Charitose k detektivovi Pepe Carvallovi, kterého stvořil španělský autor Manuel Vázquez Montalbán, nebo detektivovi Salvo Montalbano italského spisovatele Andrea Camilleriho, a mluví o tzv. středomořském „noir“. Markaris v rozhovoru pro La Vanguardia potvrzuje podobnosti mezi detektivními romány ve středomoří, jejichž společnými rysy je lidskost, občanská válka a kuchyně.⁵⁴

Hlavní hrdinové středomořských detektivek jsou podle článku Santiaga Tause prototypy „dokonalých poražených“, detektivové čelí kriminálním případům s vědomím, že nemůžou změnit zkorumpovaný svět, ve kterém žijí. Oproti severským detektivním románům zde nenajdeme detailní popisy násilných scén, ale popisy vynikajících středomořských jídel. Dle mého názoru je termín „dokonale poražení“ možná příliš silný. V detektivních románech Markarise se sice do vyšetřování vražd promítá silný vliv politiků a podnikatelů, ale nikdy ho

⁵⁴ ESCUR, NÚRIA. Márkaris: “En el mundo ya no hay políticos, sólo negociantes”. La Vanguardia [online]. 25. 4. 2017 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://www.lavanguardia.com/cultura/20170425/422025668910/en-el-mundo-ya-no-hay-politicos-solo-negociantes.html>

zcela neovlivní. Je ovšem také pravda, že ačkoliv Charitos a jeho tým vždy úspěšně dopadnou pachatele, tak si jsou zároveň vědomi toho, že ve společnosti stále přetrvávají motivy, kvůli kterým k vraždám došlo.

Závěr

Prvním z cílů práce bylo uvést dílo Petrose Markarise do širšího kontextu. Vycházela jsem z toho, že se jedná o detektivní romány s tematikou krize, označované jako „trilogie krize“. Z toho důvodu jsem pro zařazení díla do kontextu řecké literatury čerpala z přehledu novořecké prózy autora Chatzivasiliu, který vymezil současnou řeckou literaturu zabývající se krizí. Nicméně dokládám, že detektivní román Petrose Markarise je především románem sociálním, kde je kladen důraz na současnou situaci a detektivní zápletka ustupuje do pozadí. Díky tomuto přístupu je Markaris považován za jednoho z průkopníků nového detektivního žánru.

Přínos Petrose Markarise spočívá v přenesení řeckých reálií do podvědomí čtenářů z různých zemí. Toho dosáhl přirozeným a jednoduchým popisem jinak složitých společenských, politických a ekonomických událostí, které vypukly během ekonomické krize.

Hlavní částí práce je rozbor děl Περαίωση, Τίτλοι Τέλους a Ψωμί, παιδεία, ελευθερία, přičemž jsem se zaměřila na jejich obsahovou stránku. Každý z románů je zaměřený na jinou problematiku, která se ale zároveň lehce promítá ve všech románech. Jedná se především o témata: migrace, nezaměstnanost a ultrapravicovou stranu Zlatý úsvit. Při čtení románů mě překvapilo, jak nenásilně jsou do příběhu zakomponována tato témata. Autor s lehkostí a nadhledem popisuje, jak krize ovlivnila jedince i celou společnost a ukazuje zápory i klady života v Athénách. Následně jsem se na základě provedené obsahové analýzy pokusila objasnit společné prvky všech románů, jimiž jsou hlavní a vedlejší postavy, město Athény, kde probíhá veškeré dění a dvě základní roviny románů, na kterých jsou příběhy postavené. Konkrétně se jedná o rovinu pracovní, která se zabývá vyšetřováním, a rovinu osobního života Charitose.

V poslední části práce jsem se zabývala překlady Markarisových děl do němčiny, španělštiny a italštiny a recepcí děl v těchto státech. Úspěch Markarisova díla v zahraničí lze předpokládat již na základě toho, že získal několik zahraničních ocenění za literární dílo a také s autorem vychází značné množství rozhovorů v cizojazyčných periodících. Následně jsem zjistila, že překlady do zmíněných jazyků vycházejí většinou krátce po publikování originálu, což mě utvrdilo v tom, že si získal oblibu širokého čtenářského publika.

V další části jsem se pokusila zjistit, čím si Markaris získal tyto čtenáře. Hledala jsem na tuto otázku odpověď v rozhovorech, které autor poskytoval zahraničním periodikům, ale nezískala jsem zde uspokojivou odpověď. Během psaní diplomové práce se vyskytlo více nezodpovězených otázek, a z toho důvodu jsem se spojila přímo s Markarisem, který mi ochotně na vše odpověděl. Z jeho odpovědí vyplývá, že si získal italské a španělské čtenáře

díky tomu, že se dokážou ztotožnit s jeho vyprávěním, zatímco německé čtenáře spíše zajímá téma řecké krize jako takové. Také za jeho úspěchem stojí i způsob vyprávění, kterým autor dokáže vtáhnout čtenáře do děje. Markaris velmi dobře popisuje události probíhající v hlavním městě a jeho ulice a čtvrti, a díky tomu vyvolává ve čtenáři pocit, jako by byl po boku hlavního hrdiny.

Bibliografie

Literatura

ΜΑΡΚΑΡΗΣ, Πέτρος. Ψωμί, παιδεία, ελευθερία. Athény: Gavriilidis, 2012. ISBN 9789603368670.

ΜΑΡΚΑΡΗΣ, Πέτρος. Περαίωση. Athény: Gavriilidis, 2011. ISBN 9603367044.

ΜΑΡΚΑΡΗΣ, Πέτρος. Τίτλοι Τέλους. Athény: Gavriilidis, 2014. ISBN 9789605761462.

ΜΑΡΚΑΡΗΣ, Πέτρος. Κατ' εξακολούθηση. Athény: ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ, 2017. ISBN 978-960-576-675-7.

ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Βαγγέλης. Η κίνηση του εκκρεμούς. Athény: Πόλις, 2018. ISBN 9789604356218

ΦΙΛΙΠΠΟΥ, Φίλιππος. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ. Αθήνα: ΠΑΤΑΚΗΣ, 2018. ISBN 9789601673011.

Erdmann, Eva. (2009). Nationality International: Detective Fiction in the late Twentieth Century. First publ. in: Investigating identities: questions of identity in contemporary international crime fiction / ed. by Marieke Krajenbrink ... Amsterdam: Rodopi, 2009.

HRABÁK, Josef. Napínává četba pod lupou: (ze studií o paraliteratuře). Praha: Československý spisovatel, 1986.

HRADEČNÝ, Pavel, Růžena DOSTÁLOVÁ, Věra HROCHOVÁ, Pavel OLIVA, Konstantinos TSIVOS a Vladimír VAVŘÍNEK. Dějiny Řecka. Vydání třetí. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-456-0.

TZIOVAS, Dimitris. GREECE IN CRISIS: The Cultural Politics of Austerity. Londýn, 2017. ISBN 9781784538453.

Internetové zdroje

SÁNCHEZ ZAPATERO, Javier a Álex MARTÍN ESCRIBA. LA NOVELA NEGRA MEDITERRÁNEA: CRIMEN, PLACER, DESENCANTO Y MEMORIA. *Pliegos de Yuste*. 2011 - 2012, (13. - 14.). Dostupné také z: <http://www.pliegosdeyuste.eu/n1314/p45-54.pdf>

ΦΙΛΙΠΠΟΥ, Φίλιππος. «Η μεσογειακή αστυνομική λογοτεχνία». *Diastixo*. 2018. Dostupné také z: <https://diastixo.gr/arthra/9277-mesogeiaiki-astunomiki-logotexnia>

Petros Márkaris: “Las noticias falsas son consecuencia de la realidad falsa que vivimos”. El País [online]. 3. 8. 2020 [cit. 2021-01-31]. Dostupné z: https://elpais.com/revista-de-verano/2020-08-02/petros-markaris-las-noticias-falsas-son-consecuencia-de-la-realidad-falsa-que-vivimos.html?fbclid=IwAR0RAXqkuqMvCVDqrlG2FmF3fWrr5_9rWUn7a2Mb2Kx3Huvy7noOhf0I-tA

ΦΙΛΙΠΠΟΥ, Φίλιππος. Πέτρος Μάρκαρης. Biblionet [online]. [cit. 2021-01-31]. Dostupné z: <https://biblionet.gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%89%CF%80%CE%BF/?personid=78Principio del formulario>

El escritor Petros Márkaris repasa su trilogía sobre la crisis en Grecia. La Vanguardia [online]. 14. 5. 2014 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://www.lavanguardia.com/cultura/20140514/54406940735/el-escritor-petros-markaris-repasa-su-trilogia-sobre-la-crisis-en-grecia.html>

Petros Márkaris: “Las noticias falsas son consecuencia de la realidad falsa que vivimos”. El País [online]. 3. 8. 2020 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: https://elpais.com/revista-de-verano/2020-08-02/petros-markaris-las-noticias-falsas-son-consecuencia-de-la-realidad-falsa-quevivimos.html?fbclid=IwAR0RAXqkuqMvCVDqrlG2FmF3fWrr5_9rWUn7a2Mb2Kx3Huvy7noOhf0I-tA

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Ελένη. Στην Ελλάδα του αστυνόμου Χαρίτου [online]. 10. 8. 2011 [cit. 2021-01-31]. Dostupné z: http://perinoir.blogspot.com/2011/10/blog-post_16.html

Η μακρά κρίση της Χρυσής Αυγής [online]. 03.06.2019 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://www.kathimerini.gr/politics/1027134/i-makra-krisi-tis-chrysis-aygis/>

Zlatý úsvit zasedal v řeckém parlamentu, nyní soud uznal jeho představitele vinnými ze zločinného spolčení. ČT 24 [online]. 7. 10. 2020 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3201333-zlaty-usvit-zasedal-v-reckem-parlamentu-nyni-soud-uznal-jeho-predstavitele-vinnymi-ze>

Tvrdé tresty pro řecké ultrapravicové exposlance, odsouzených je 40. Novinky.cz [online]. 14. 10. 2020 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/tvrde-tresty-pro-recke-ultrapravicove-exposlance-odsouzenych-je-40-40339246>

KROC, Vladimír. Nezaměstnanost v Řecku za rok stoupla o víc jak třetinu. IROZHLAS [online]. 2011, 12. 8. 2011 [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/nezamestnanost-v-recku-za-rok-stoupla-o-vic-jak-tretinu-_201108121120_mtaborska

Z Řecka mizí mozky. Od začátku krize emigrovalo už 120 tisíc specialistů. IDNES [online]. 2013, 9. 4. 2013 [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/recko-opousteji-specialiste.A130409_163914_eko-zahranicni_neh

Z Řecka kvůli krizi odešlo už více než 427 tisíc lidí. Motivem pro odchod je snaha najít si zaměstnání. Hospodářské noviny [online]. 3. 7. 2016 [cit. 2021-02-05]. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-65356260-z-recka-kvuli-krizi-odeslo-uz-vice-nez-427-tisic-lidi-motivem-pro-odchod-je-snaha-najit-si-zamestnani>

ΓΕΩΡΓΑΝΑΣ, ΣΩΤΗΡΗΣ. Τι σκέφτονται οι νέοι που έφυγαν από την Ελλάδα [online]. 2013, 15. 12. 2019 [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <https://www.kathimerini.gr/opinion/1056285/ti-skeftontai-oi-neoi-poy-efygan-apo-tin-ellada/>

Eurostat: Στο 37,5% η ανεργία των νέων στην Ελλάδα τον Μάιο του 2020. Εθνος [online]. 2020, 01.09.2020 [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: https://www.ethnos.gr/oikonomia/121792_eurostat-sto-375-i-anergia-ton-neon-stin-ellada-ton-maio-toy-2020

ΝΙΚΑΣ, ΣΩΤΗΡΗΣ. ΕΛΣΤΑΤ: Κάτω από το όριο της φτώχειας το 21,4 % των Ελλήνων. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ [online]. 2016, 23.06.2016 [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <https://www.kathimerini.gr/economy/local/864673/elstat-kato-apo-to-orio-tis-ftocheias-to-21-4-ton-ellinon/>

ΕΛΣΤΑΤ : Χώρα φτώχειας η Ελλάδα – Σε 9.382 ευρώ το μέσο ατομικό εισόδημα. IN.gr [online]. 2020, 19. 6. 2020 [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <https://www.in.gr/2020/06/19/economy/elstat-xora-ftoxeias-ellada-se-9-382-eyro-meso-atomiko-eisodima/>

Počet sebevražď v Řecku prudce vzrostl. Může za to ekonomická krize Zdroj: https://www.lidovky.cz/svet/pocet-sebevrazd-v-recku-prudce-vzrostl-muze-za-to-ekonomicka-krize.A130911_110227_ln_zahranici_msl. Lidovky [online]. 2020, 11. 9. 2013 [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/pocet-sebevrazd-v-recku-prudce-vzrostl-muze-za-to-ekonomicka-krize.A130911_110227_ln_zahranici_msl

ROUBALOVÁ, Barbora. Stále je tu lépe než doma, říkají Albánci pracující v Řecku [online]. 12. 7. 2015 [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/stale-je-tu-lepe-nez-doma-rikaji-albanci-pracujici-v-recku/r~fae8b81e257f11e59c300025900fea04/>

MIHALCO, Zdeněk. Centrum Atén se plní imigranty. Místní se stěhují pryč [online]. 6. 10. 2008 [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/centrum-aten-se-plni-imigranty-mistni-se-stehuji-pryc/r~i:article:618571/>

SEGURA, CRISTIAN. Literatura sin personajes extraordinarios: Petros Márkaris y Francesc Serés dialogan sobre migración y sus fuentes de inspiración. El País [online]. 23. 4. 2017 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z:

https://elpais.com/ccaa/2017/04/22/catalunya/1492884983_827625.html

Petros Márkaris: "Los valores en Europa son un chiste comparados con el dinero." El Cultural [online]. 1. 4. 2016 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://elcultural.com/petros-markaris-los-valores-en-europa-son-un-chiste-comparados-con-el-dinero>

ESCUR, NÚRIA. Márkaris: "En el mundo ya no hay políticos, sólo negociantes". La Vanguardia [online]. 25. 4. 2017 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://www.lavanguardia.com/cultura/20170425/422025668910/en-el-mundo-ya-no-hay-politicos-solo-negociantes.html>

ΦΑΚΕΛΟΣ: Η ελληνική λογοτεχνία στο εξωτερικό: Η Μικαέλα Πρίντσιγκερ για την ελληνική λογοτεχνία στις γερμανόφωνες χώρες. Literature [online]. 1. 9. 2017 [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <https://www.literature.gr/fakelos-i-elliniki-logotechnia-sto-exoteriko-i-mikaela-printsigker-gia-tin-elliniki-logotechnia-stis-germanofones-chores/>

Intervista a Andrea di Gregorio. Contorni di Noir [online]. 20. 1. 2014 [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <https://contornidinoir.it/2014/01/intervista-a-andrea-di-gregorio/>

PŘÍLOHA: Rozhovor s Petrossem Markarisem

Rozhovor s Petrossem Markarisem pořizený dne 15. 2. 2021.

1) Proč jste si vybral detektivní román, abyste upozornil na problémy úzce související s ekonomickou krizí?

Současný detektivní román se v Evropě vyvinul ve společenský román, jehož základem je detektivní zápletka. Stejným způsobem se píšou nejen středomořské detektivní romány, ale i Skandinávské. Jedná se v podstatě o krok zpět, o návrat k městskému románu 19. století. Mnoho spisovatelů 19. století často používalo detektivní příběh jako základ svých románů. Uvedme si některé z nich: Viktor Hugo v románu *Bídníci*, Dostojevskij v románech *Zločín a Trest* a *Bratři Karamazovi* nebo i Balzac či Zola. Proto se i pro mě detektivní román stal vhodným žánrem pro popsání příčin ekonomické krize v Řecku a jejích katastrofických dopadů.

2) Co Vás inspirovalo k vytvoření postavy Kostase Charitose? Od začátku jste byl rozhodnutý, že hlavní hrdinou bude policista?

Myšlenka stvořit Kostase Charitose se zrodila, když jsem psal scénář jednoho televizního seriálu s názvem „Ανατομία ενός Εγκλήματος“ (Anatomie zločinu). Počátkem třetího roku, když jsem začal psát scénáře ke třetí řadě, uviděl jsem před sebou najednou tříčlennou rodinu: muže, ženu a jedno dítě. Tehdy jsem ještě nevěděl, že dítě bude holčička. Jednalo se o typickou, řeckou, maloměstskou rodinu. Moje první reakce na tuto myšlenku byla negativní, už jsem se v předchozích dílech tohoto seriálu zabýval příliš mnohokrát maloměstskými postavami. Ten muž byl ovšem velmi tvrdohlavý. Vídal jsem ho před sebou každé ráno, jako by to byl živý člověk. To se pro mě v určitém okamžiku proměnilo v mučení, protože mi jeho přítomnost nedovolovala soustředit se na psaní scénářů. Proto jsem si jednoho dne řekl: „Aby mě mohl takto mučit, pak musí být policista, nebo zubař.“ A tak se zrodil Kostas Charitos, hlavní postava nejen románů týkajících se krize, ale i všech mých ostatních detektivních románů.

3) Podobáte se v něčem Kostasovi Charitosovi?

Podobáme se jen v našem ironickém pohledu na Athény a Athénany. Další podobnost se netýká Charitose, ale jeho ženy Adriani. Adriani je stejná jako moje maminka. Když chci napsat, co říká Adriani, popřemýšlím, co by řekla moje maminka, a napíšu přesně to.

4) Než začnete psát, máte předem promyšlený celý příběh až do konce, nebo vzniká postupně během psaní?

Když začínám psát román, mám v hlavě jen kostru příběhu. Odkrývám příběh od kapitoly ke kapitole. Tento způsob psaní má jeden konkrétní důvod. Vypravěčem příběhu nejsem já, ale Charitos. Charitos vypráví příběh v první osobě a v přítomném čase. Když dopisuji kapitolu, ptám se: „Co teď udělá Charitos“? A zatímco se snažím objevit další jeho krok, objevuji zároveň, jakým směrem se bude příběh ubírat.

5) Athény jsou důležitou součástí Vašich románů. Můžeme říct, že jsou hlavní postavou stejně jako Charitos?

Athény jsou jedním z protagonistů mých románů. Jedinou výjimku představuje román „Παλιά, πολύ Παλιά“ (Konstantinopol, město prastaré), který se odehrává v mém rodném městě, Istanbulu. To, že v mých dílech, vystupuje město jako hlavní hrdina, není žádná výjimka. V mnohých detektivních románech představují města hlavní roli, zmiňme Paříž v románech Simenona, Barcelonu v románech Manuela Vázquez, Montalbána nebo Marseille v dílech spisovatele Jean-Clauda Izzo.

6) Jak přijímají Vaše detektivní romány o krizi čtenáři ve Španělsku, Itálii, Německu a Řecku? s jakými událostmi nebo s jakými postavami se čtenáři nejvíce ztotožňují?

V Řecku měly romány o krizi velkou odezvu, ta byla ale stejná i u mých dalších románů. Zajímavější jsou reakce čtenářů v jiných evropských státech. Ve všech třech zemích, které zmiňujete byly romány přijaty s velkým zájmem. Rozdíly nastávají u čtenářské obce, italští a španělští čtenáři, kteří si také prošli složitým obdobím ekonomické krize, měli větší pochopení pro potíže Řeků. Naopak němečtí čtenáři se domnívali, že Řekové platí za svoje chyby, protože mnoho let plýtvali a žili si nad své ekonomické možnosti. Největší odezvu měl můj druhý román s tematikou krize, „Περαίωση“ (Konečná likvidace).

7) Proč si myslíte, že jsou Vaše díla ve zmíněných státech tak čtenářsky úspěšná? Je to tím, že se španělští a italští čtenáři dokážou identifikovat s Vaším dílem, jelikož si sami zažili totéž?

Nejedná se pouze o společné zkušenosti související s krizí. Ve státech jižní Evropy, jako v Itálii a Španělsku, fungují stejné sociální struktury jako v Řecku. To přispívá ke ztotožňování s románem pomocí rodiny. Jedna Španělka mi jednou řekla: „Rodina Charitose je jako moje. Je úplně stejná.“ Pokaždé, když mám autogramiádu v Itálii, někteří čtenáři mi říkají „Adriani je jako moje matka.“ Tomu tak není např. v Německu, kde je způsob života rodin odlišný.

8) Když jste začal psát první detektivní příběh o krizi, věděli jste, že nakonec bude krize hlavním tématem i Vašich několika následujících děl? Nebo jste se rozhodl napsat další romány s tematikou krize až na základě aktuálního dění v Řecku?

Když v Řecku nastala krize, slýchal jsem od politiků, jak říkají občanům: „Žádné obavy. Zavedeme několik opatření a krize přejde.“ Já jsem si ovšem hned na začátku krize uvědomil, že tu s námi bude mnoho dalších let. Z toho důvodu jsem hned na začátku oznámil, že mým cílem bude napsat „trilogii krize“. Nakonec jsem napsal ještě „Τίτλοι Τέλους“ (Na závěr), a z trilogie se stala tetralogie.

9) Zlepšila se podle Vás situace v Řecku nebo zůstává taková, jakou ji popisujete v románech?

Tato situace se začala postupně zlepšovat v letech 2018 a 2019. Bohužel tento moment, kdy jsme se mohli trochu nadechnout, překazila koronavirová epidemie. A tentokrát, jak víte, je situace ještě těžší, protože pandemie není pouze řecký fenomén, ale celosvětový. Nevíme, kdy skončí a kolik let bude trvat, než se znovu postavíme na nohy. Víme ovšem, že to bude náročnější pro ekonomicky slabší státy, jakým je i Řecko.

10) Od psaní scénářů jste přešel k románům a stal jste se úspěšným spisovatelem, neláká Vás vrátit se znovu ke scénářům a napsat scénář k některé z Vašich knih?

Začal jsem jako spisovatel divadelních her. K psaní scénářů mě přivedl známý režisér Theodoros Angelopoulos. Jako jediný jsem se s ním podílel na tvorbě scénářů několika jeho filmů. Po jeho smrti jsem přestal scénáře psát a už se k nim znovu nebudu vracet. Činnost, které se věnuji většinu mé spisovatelské kariéry, je překlad. Psaní románů a překlady jsou dvě literární činnosti, kterým se neustále věnuji. Můj nejnovější překlad je Goethův *Faust*. Nepřeložil jsem pouze toto dílo, ale také nejstarší dochovanou verzi, kterou v Německu

nazývají *Urfaust*. Kromě toho se těším z přítomnosti Charitose a jeho rodiny, i když zrovna žádný román nepíšu.